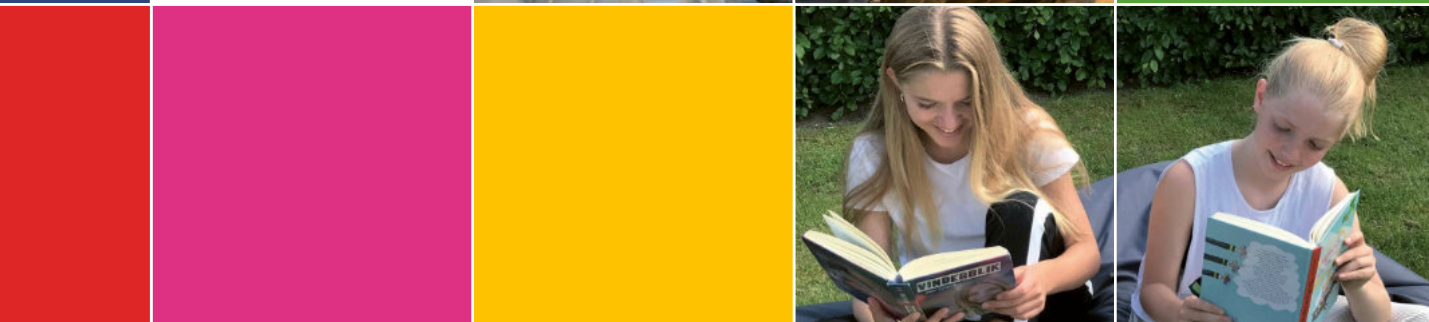
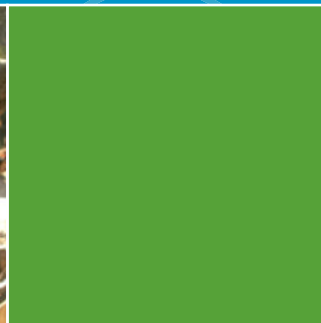
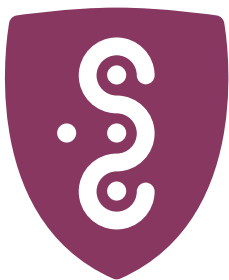
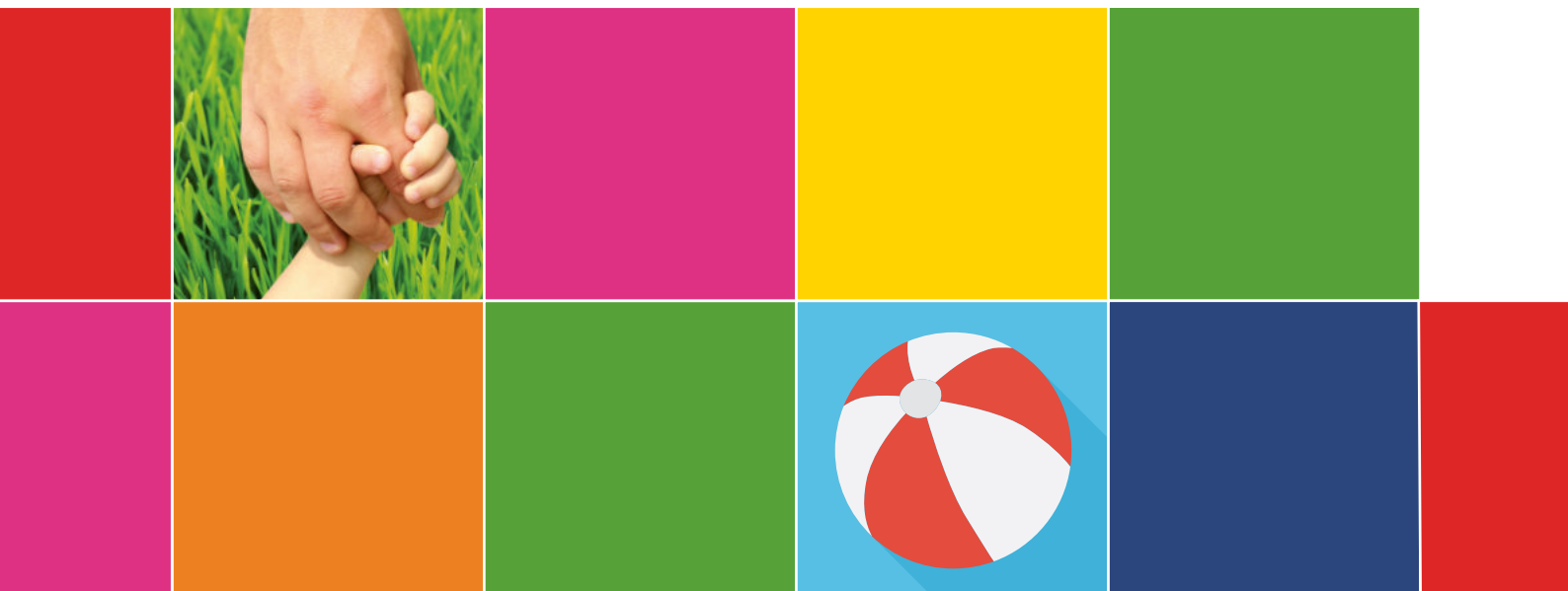

Syddjurs Sprogkanon

for børn mellem 0 og 8 år

Brobygning mellem dagplejen, dagtilbud, skoler og SFO
i Syddjurs Kommune

Indholdsfortegnelse

Indledning	2
Forældreinddragelse	3
Sprogudvikling og sprogstimulering	3
7 gode råd til dialogen	4
Brobygningsaktiviteter for børn mellem 0 og 2 år	6
Bøger	6
Sange – herunder fagtesange	7
Sang- og regellege	8
Rim og Remser	9
Fantasi og fortællinger	10
Spil	10
Brobygningsaktiviteter for børn mellem 2 og 4 år	19
Bøger	19
Sange – herunder fagtesange	20
Regellege	21
Sanglege	22
Rim og remser	23
Fantasi og fortællinger	23
Opdagende skrivning	25
Matematisk opmærksomhed	26
Spil	26
Brobygningsaktiviteter for børn mellem 4 og 6 år	37
Bøger	37
Sange - herunder fagtesange	38
Regellege	39
Sanglege	40
Rim og remser	41
Fantasi og fortællinger	41
Opdagende skrivning	43
Matematisk opmærksomhed	44
Spil	44
Brobygningsaktiviteter for børn mellem 6 og 8 år	54
Bøger	54
Sange	55
Regellege	55
Sanglege	56
Rim og remser	57
Fantasi og fortælling	57
Opdagende skrivning	59
Matematisk opmærksomhed	60
Spil	61
Efterskrift	69
Litteraturliste	69

0-2 år

2-4 år

4-6 år

6-8 år

Indledning

Syddjurs Sprogkanon for dagtilbud og indskoling er resultatet af et samarbejde mellem Syddjurs Bibliotek, PPR og Skole- og dagtilbudsafdelingen – dagplejen, SFO, skoler og dagtilbud. Kanonen har til formål at styrke brobygningen mellem dagpleje, vuggestue, børnehave, tidlig SFO og indskoling i Syddjurs Kommune. Syddjurs Sprogkanon er inddelt i fire afsnit målrettet 0-2 år, 2-4 år, 4-6 år og 6-8 år.

I dagtilbudsloven står der, at dagtilbuddene i samarbejde med forældrene skal sikre en god overgang til skolen, og at dette skal gøres ved at udvikle og understøtte grundlæggende kompetencer og lysten til at lære. I folkeskolens formålsparagraf står der, at skolen i samarbejde med forældrene skal *give eleverne kundskaber og færdigheder, der forbereder dem til videre uddannelse, og giver dem lyst til at lære mere samt gør dem fortrolige med dansk kultur og historie.*

Dette materiale skal benyttes i dagplejen, vuggestuen, børnehaven, SFO samt indskoling for at understøtte en tryk overgang for alle børn gennem de tilbagevendende og dermed kendte pædagogiske aktiviteter i form af højlæsningsbøger, arbejdet med rim og remser, sange, sanglege, regellege, spil samt aktiviteter, der understøtter fantasi og fortælling samt en legende til-

gang til arbejdet med skriftsprog og matematisk opmærksomhed. En tryk overgang fra dagtilbud til skole kan være med til at underbygge barnets tro på egne evner samt lysten til at lære.

Omdrejningspunktet for Syddjurs Sprogkanon er fokus på sprog samt barnets sprogudvikling. De valgte elementer i kanonen er valgt med øje for deres sproglige værdi. Kanonen er ikke tænkt som en endelig og fyldestgørende samling, men som en fælles bagage børnene kan have med sig videre ind i dagtilbud og skole – sammen med andre titler og materialer, som den enkelte institution har valgt at præsentere børnene for. Forhåbentlig kan kanonen samtidig inspirere til at dykke yderligere ned i børnelitteratur eller arbejde med andre regellege, sanglege eller rim og remser.

Samtidig er det håbet, at arbejdet med kanonen kan give anledning til at diskutere værdi og kvalitet i de pædagogiske aktiviteter i forbindelse med brobygningen samt overgangen mellem de forskellige domæner i barnets liv.

Hvert enkelt afsnit indeholder en beskrivelse af aktiviteterne, så man kan gå direkte ind i afsnittet målrettet den børnegruppe, man arbejder med.

God fornøjelse!

Forældreinddragelse

Syddjurs Sprogkanon er blandt andet lavet for at skabe en rød tråd for børnene i overgangen mellem dagpleje/vuggestue, børnehave, SFO og indskoling. Forældrene er i denne sammenhæng vigtige samarbejdspartnere. Det vil derfor være naturligt på forskellig vis at inddrage forældrene i arbejdet med kanonens elementer.

Eksempelvis kan kopier af sangtekster og remser synliggøres i fx dagpleje/vuggestue, børnehave og SFO eller udleveres til forældrene, børnene kan optræde med indhold fra kanonen for forældrene eller forældre kan opfordres til at låne bøgerne på biblioteket.

Vi håber, at materialet vil være til gavn og glæde for både børn og voksne.

Sprogudvikling og sprogstimulering

Sproget spiller en stor rolle for barnets trivsel, da sproget fungerer som en adgangsbillet ikke bare til sociale fællesskaber, men også til personlig og faglig udvikling. Det er altså gennem sproget, at barnet giver udtryk for sine tanker, følelser, meninger og behov (Sprogpakken 2011).

Gennem de senere år er der forsket i betydningen af og sammenhængen mellem at have et alderssvarende sprog og senere faglig succes i skolen. Der er en tydelig sammenhæng mellem barnets ordforråd før skolestart og barnets senere læsekompetencer. Intentionen med Syddjurs Sprogkanon er derfor at understøtte udviklingen af et bredt og nuanceret ordforråd blandt alle børn i kommunens institutioner og indskolinger. I arbejdet med at styrke barnets sprog er der nogle sprogundersøttende strategier, som er mere effektive end andre.

Fælles opmærksomhed

Det er en afgørende forudsætning for barnets sproglige udvikling, at der etableres fælles opmærksomhed og god kontakt. Børn lærer sprog ved at deltage i kommunikation og samtale. For de yngste børn er det derfor en vigtig strategi, at den voksne sætter ord på det, barnet ser, gør og oplever.

Samtale/dialog

I dialogen med barnet er det vigtigt at følge barnets interesse. Hvis barnet taler i korte ensformige sætninger, kan I udvide sætningen, så det sprog, barnet hører, bliver nuanceret og rigt. Forklar gerne nye ord, som barnet ikke kender i forvejen.

Voksne skal tilstræbe samtaler med mindst fem turtagninger. Børn har brug for at blive udsat for ord og begreber, som selv optager dem, og som de selv kan blive inspireret til at anvende (Bylander og Krogh 2014).

Dialogisk læsning

Dialogisk læsning er kort fortalt, at man har en dialog om historien, der bliver læst. Læsningen af forskellige bøger af god kvalitet medvirker til, at barnet bliver præsenteret for et nuanceret sprog. Undervejs i historien bruger man hv-spørgsmål for at få en dialog i gang. Der bliver i den dialogiske læsning også sat fokus på at forklare ords betydning ud fra forskellige strategier. Den samme bog læses flere gange, da gentagelserne er med til at styrke barnets sprog.

På biblioteket kan I få hjælp til at finde velegnede bøger til dialogisk læsning.

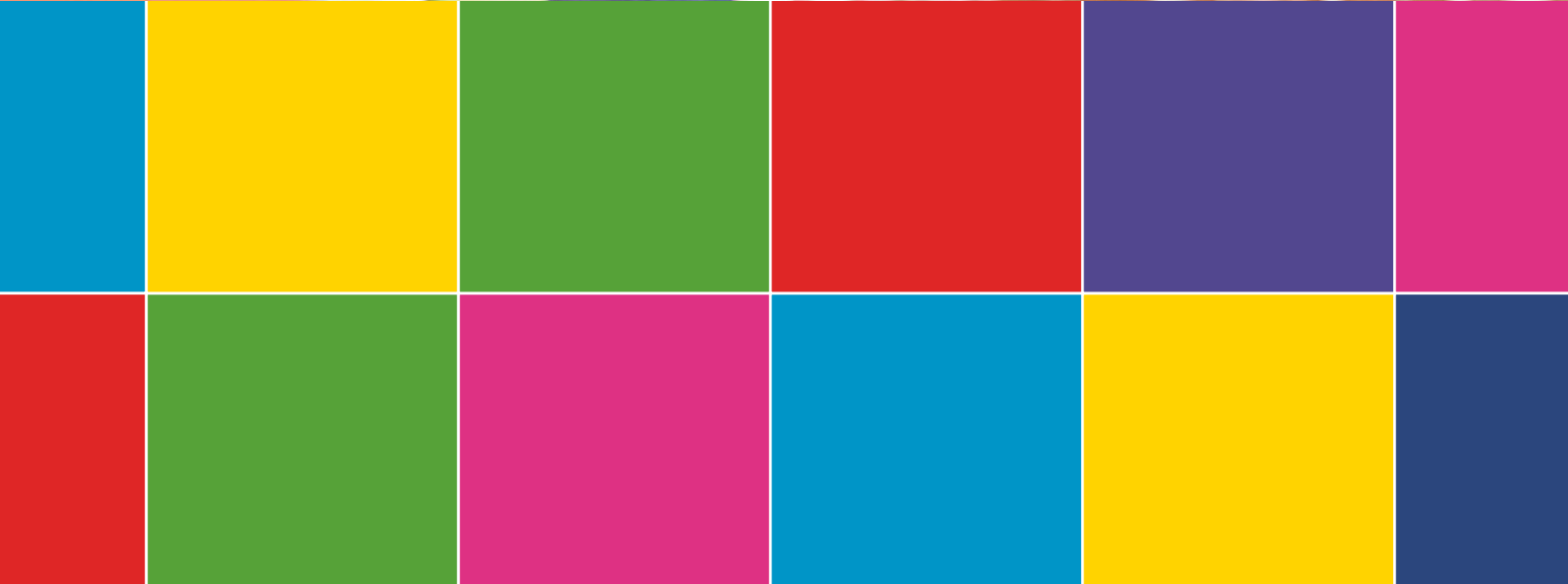
7 gode råd til dialogen

Få mere sprog ud af snakken: Syv gode teknikker

- 1 Gentag** det, barnet siger.
Det viser, at du hører efter, og fastholder barnets opmærksomhed.
Fx
Barnet: *Se den røde bil.*
Den voksne: *Ja, det er en flot rød bil.*
- 2 Ret ikke direkte**, men gentag barnets sætning, så den er korrekt
Fejlfinderier giver dårlig stemning.
Fx
Barnet: *Hunden løbde hen til drengen.*
Den voksne: *Ja, hunden løb hen til drengen.*
- 3 Tilføj noget nyt** til det, barnet siger – med gestik, ord eller en sætning.
Men pas på ikke at stjæle festen.
Barnet: *Se den røde bil.*
Den voksne: *Ja, manden kører i den røde bil.*
- Hold fokus på **barnets interesse** og snak om det, barnet har lyst til at snakke om.
Også om prutter og søde katte og...
- Hold lange **pauser** - tæl til 18, bevar øjenkontakten.
Vent på barnet siger noget. Det er svært, men effektivt.
- 6 Samtaler under **fem ture** "tæller ikke."
Den voksne behøver ikke nødvendigvis sige noget.
Det er barnet, der skal snakke.
Fx
Barnet: *Se den røde bil.*
Den voksne: *Ja, det er en flot rød bil.*
Barnet: *Manden kører.*
Den voksne: *Hvor tror du manden i den røde bil kører hen?*
Barnet: *Hjem.*
Den voksne: *Ja manden kører hjem.*
Barnet: *Manden skal hjem til sin hund.*
Den voksne: *Hvad tror du manden og hunden skal lave, når han kommer hjem?*
Barnet: *De skal gå en tur.*
Barnet: *Manden kører.*
- 7 Kommentér**, hvad barnet laver, **spørg mindre**.
Fakta-pædagogik: Hvad skal jeg gøre, for at få barnet til at blive lidt længere?
Fx
Barnet sidder og tegner.
Den voksne: *Du sidder og tegner, hvor ser det hyggeligt ud – og hvor bruger du mange skønne farver på din tegning.*

Bearbejdet efter oplæg fra Pia Thomsen, sprogforsker og lektor ph.d ved Institut for Sprog og Kommunikation på Syddansk Universitet.

Brobygningsaktiviteter for børn mellem 0 og 2 år

Bøger

- *En dag i Vuggestuen Smørklatten*
- *Mimbo Jimbo finder en ven*
- *Åh nej, Holger*

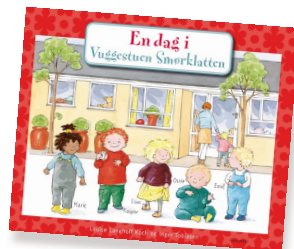
Beskrivelse af aktiviteter der inddrager pegebøger Gulvbøger:

Hav en kasse med pegebøger stående. Start dagen med at fordele dem rundt omkring på gulvet. Hele dagen kan børnene gå på opdagelse blandt bøgerne. Der kan smages på bøgerne, bygges stabler, bladres, læses på hovedet, deles bøger ud til de andre, og meget mere.

Bøgerne kan selvfølgelig også læses højt af de voksne. På den måde bliver bøger en naturlig del af børnenes hverdag, og børnene er godt klædt på, når de skal videre med bøgerne, dvs. lære at høre en historie, lære at passe godt på bøgerne, lære at kigge i og læse i bøgerne.

En dag i Vuggestuen Smørklatten

af Louise Langhoff Koch og Inger Tobiasen

Kort beskrivelse af bogen

En dag i vuggestuen smørklatten er for de mindste børn. Bogen er fuld af genkendelige billeder fra det dagligdagen i vuggestuen eller dagplejen. Bogen beskriver i ord og billeder situationer fra fx gardero-ben og legepladsen samt pusle- og spisesituationer – med fokus på blandt andet mad, tøj og lege.

Uanset hvor man bliver passet er her nok at gå på opdagelse i og snakke om sammen.

Beskrivelse af aktiviteter med bogen

Bogen læses og ses i fællesskab. Kig på bogens opslag og snak sammen om dagligdagssituationerne på opslagene og relater det til barnets hverdag. Snak fx om:

- Hvad børnene og de voksne laver
- Hvilke ting der er på billederne
- Hvilke omgivelser historien foregår i
- Hvilke følelser børnene har

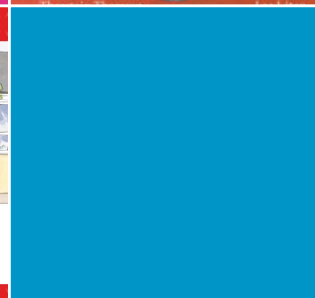
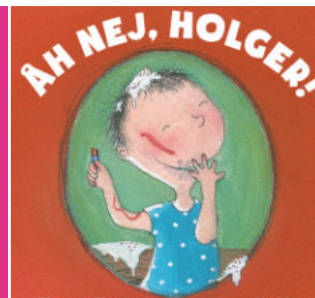
Mimbo Jimbo finder en ven

af Jacob Martin Strid

Kort beskrivelse af bogen

Mimbo Jimbo finder en ven er både en pegebog og en bog med en historie. Der er enkle pegebogsagtige opslag med korte sætninger. Bogen er også i sin helhed en sjov lille historie om at gå ud for at finde en ven. En dejlig bog til alle, der skal til at opdagde bøger med rigtige historier.

Beskrivelse af aktiviteter med bogen

Læs bogen sammen og snak undervejs og efter læsningen om, hvad I opdager i bogen, og hvad barnet bliver optaget af under læsningen fx:

- De fine ting, som Mimbo Jimbo finder
- Farverne på opslagene
- Hvad Mimbo Jimbo laver

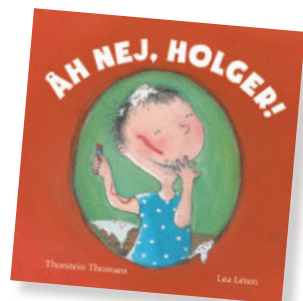
Åh nej, Holger

af Thorstein Thomsen og

Lea Léten. Carlsen

Der findes flere bøger i serien.

Fx Holgers sut.

Kort beskrivelse af bogen

Åh nej, Holger er en fin lille håndterbar billedbog med rigtige papirsider. Billederne er enkle og fortæller enkeltvist en historie om det, Holger laver.

Billeder og tekst udgør tilsammen en historie om en morgen i Holgers liv.

Den er bygget op, så spændingen udløses til sidst i bogen, hvilket ved læsning gentagne gange vil være

noget af det, der fastholder barnets motivation for at høre og se historien igen og igen. Teksten består af et enkelt og genkendeligt ordforråd. Sætningen "Åh nej Holger" bruges igen og igen, og det vil det lille barn elske.

Beskrivelse af aktiviteter med bogen

Bogen læses og ses i fællesskab. Under "samtalen" med barnet er der fokus på ordforrådet inden for barnets nære verden.

Se på billederne og "tal" med barnet om, hvad Holger og hans mor laver.

Læs bogen for barnet. Efter at have læst en side kan den voksne sammen med barnet forudsige, hvad der nu vil ske med Holger.

Snak fx om hvordan Holger spiser, og sammenhold det, som sker for Holger med barnets verden. Snak om, hvad tingene hedder på de enkelte billeder. Snak om hvad det er, moren gør, når hun hjælper Holger. Skift evt. Holgers navn ud med barnets eget navn, så bliver bogen endnu mere vedkommende.

Sange – herunder fagtesange

- *Tommelfinger tommelfinger*
- *Hjulene på bussen*
- *Jens Petersens ko*

Begrundelse for valg af sangene

Fagtesange generelt er med til at styrke børns opmærksomhed samt deres sproglige og musiske udvikling, idet det lille barn erkender verden gennem sine sanser og gennem krop og bevægelse. Bevægelserne i sangene er med til at understrege

ordenes betydning og er dermed med til at styrke barnets opfattelse af ordene og forståelse af teksten. Små børn, der ikke kan udtale ordene, kan være med. De kan genkende ordene og lave bevægelserne. Fagterne er en god støtte for børnenes evne til at udtrykke sig.

Sprog er rytme, tempo, tonefald og klang og indeholder mange elementer fra musikken. Det musikalske i sproget er således med til at skabe en forståelse af det talte hos det lille barn.

Tommelfinger tommelfinger**Beskrivelse af sangen**

Hold hænderne på ryggen under versene. Når du kommer til "Her er jeg..." tager du hånden frem og viser den finger, der synges om.

Hjulene på bussen**Beskrivelse af sangen**

Mens sangen synges laver børn og voksne følgende fagter:

1. vers: "Ruller" med knyttede hænder foran brystet.
2. vers: Fører hænderne skiftevis sammen og fra hinanden.
3. vers: Folder hænderne så der kommer et hulrum inden i og ryster dem, som om der var penge i.
4. vers: Drej hovedet til den ene og anden side.

5. vers: Tryk ud i luften, som om man trykker på et usynligt horn.

6. vers: Vræng ansigt som grædende og trætte børn.

7. vers: Fægt med en løftet pegefinger.

Jens Petersens ko**Beskrivelse af sangen**

Mens sangen synges laver børn og voksne følgende fagter:

Vis med hænderne, hvor hornene sidder på Jens Petersens ko.

Vis med hænderne, hvor halen sidder på Jens Petersens ko.

Vis med hænderne, hvordan Jens Petersen malter sin ko.

Vis, hvordan den Jens Petersens ko kan stange, brøle og glo.

Sang- og regellege

- *Bjørnen sover*
- *Svup Karoline, mavepine*

Begrundelse for valg af sanglegene

Sanglegene er valgt, da de har fokus på, at børnene øver balance, holder fokus og er opmærksomme. Ordernes betydning bliver understreget, når sanglegene dramatiseres. Bevægelserne i sanglegene er samtidig med til at understrege ordernes betydning og dermed børnenes forståelse af teksten.

Små børn, der ikke kan udtale ordene kan være med. De kan genkende ordene og lave bevægelserne. Fagterne er en god støtte for børnenes evne til at udtrykke sig.

Det er nemmere for små børn at lære nye ord og begreber ved at høre og se dem i en sammenhæng med musik, bevægelse og billeder.

Bjørnen sover

Beskrivelse af sanglegen

Mens sangen synges dramatiseres bevægelserne. Bjørnen ligger og sover midt på gulvet. De øvrige børn går enkeltvis efter hinanden i rundkreds om bjørnen. De lister for ikke at vække bjørnen. Teksten gentages, mens de går modsat. Når der synges «på den tro,» står alle stille, og der er en, der prikker bjørnen på ryggen. Bjørnen vågner og

farer efter dem. Den, der bliver fanget, skal være bjørn næste gang.

Svup Karoline, mavepine

Beskrivelse af sanglegen

Børnene ligger på gulvet, og når der synges "mor kan ikke fange dem for alle sammen hopper", rejser alle sig op og hopper. Herefter lægger børnene sig ned igen, og sangen gentages.

Rim og Remser

• Okker Gokker

fra *Okker Gokker Gummi klokker og andre børnerim*. Jens Sigsgaard. Gyldendal.

• Hvem er det der banker

fra *Okker Gokker Gummi klokker og andre børnerim*. Jens Sigsgaard. Gyldendal.

• Edderkop

fra *Krible Krablerim for de små af Lotte Salling*. Carlsen 2014.

Begrundelse for at arbejde med rim og remser

Brug af rim og remser tydeliggør sproget. Ordene udtales tydeligt, og sprogets rytme understreges. Arbejdet med rim og remser gør det lettere for børn at optage ordene i deres sprog og ordforråd. Derudover hjælper den lydige opmærksomhed børnene med at huske ordene.

At arbejde med sprogets lydige side understøt-

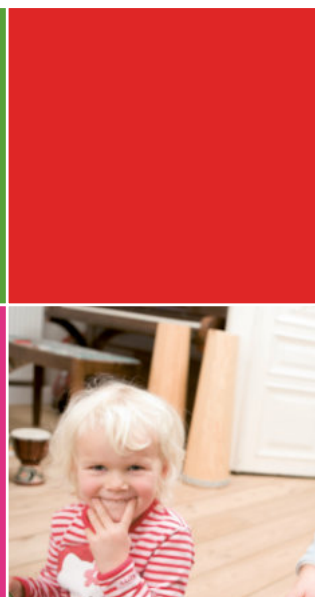
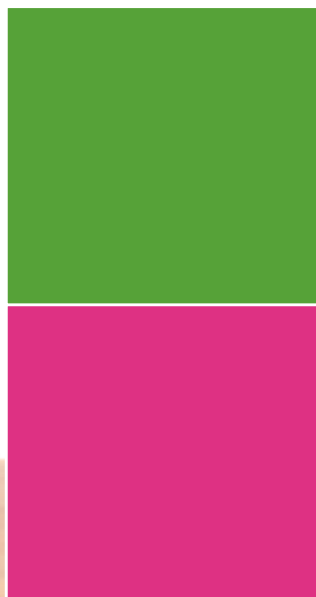
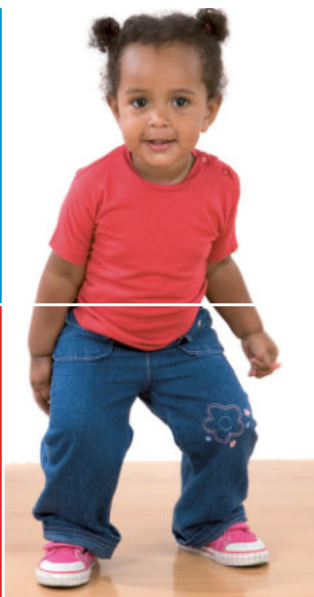
ter sproglig opmærksomhed og peger frem mod og understøtter den senere afkodning (læsning). Fokus går fra sprogets indholdsside til dets forside.

Rim og remser er samtidig fantastiske til at stimulere nysgerrighed og sproglæde samt skabe grundlag for børnenes appetit til senere selv at fortælle og digte.

Beskrivelse af arbejdet med rim og remser

Der kan arbejdes med rim og remser på forskellig vis. Børnene kan sige remserne i kor – hviskende, højt, langsomt eller hurtigt. Der kan sættes bevægelse på remserne ved, at børnene går rundt, tramper eller klapper, mens remsen siges.

Samtidig kan der arbejdes med ordene samt rimene i remserne.

Fantasi og fortællinger

• Arbejde med fortællekufferter

Begrundelse for at arbejde med fortællekufferter

Fortællekufferten er en konkret historiefortællings-metode, der understøtter barnets sprogudvikling og ordforråd. Gennem metoden skabes nærhed og positiv kontakt mellem barnet og den voksne. Samtidig får barnet erfaring med opmærksomhed mod noget fælles tredje.

Beskrivelse af aktiviteter med fortællekufferter

Arbejdet med fortællekufferter understøtter børns fortællelyst ved, at de lytter til fantasifortællinger. Den mundtlige fortælling kan understøttes af rekvisitter eller konkrete genstande, billeder eller musik. Fortællekufferten kan skifte indhold i forhold til det stof, der arbejdes med. Det kan fx være dukker, billeder eller ting fra naturen.

Spil

• Træpuslespil

Begrundelse for at arbejde med træpuslespil

At lægge helt enkle knoppuslespil i træ træner det lille barns hukommelse, koncentration og iagttagelse og dermed dets kognitive udvikling. Samtidig kan den voksne hjælpe barnet med at udvikle dets ordforråd ved, at den voksne og børnegruppen samtaler om billederne på puslespillet. Endelig styrker det barnets finmotorik at samle brikker op og lægge dem rigtigt ned i de udskårne felter. Dermed styrkes også øje-hånd koordinatión. Der findes mange forskellige træpuslespil med knopper. Et lille ekstra

sprogligt fif kan være at skrive navnet på den genstand puslespilbrikken forestiller fx *hus* på træpladen, hvor brikken skal ligge. Det skaber en billedlig genkendelse af ordbilledet.

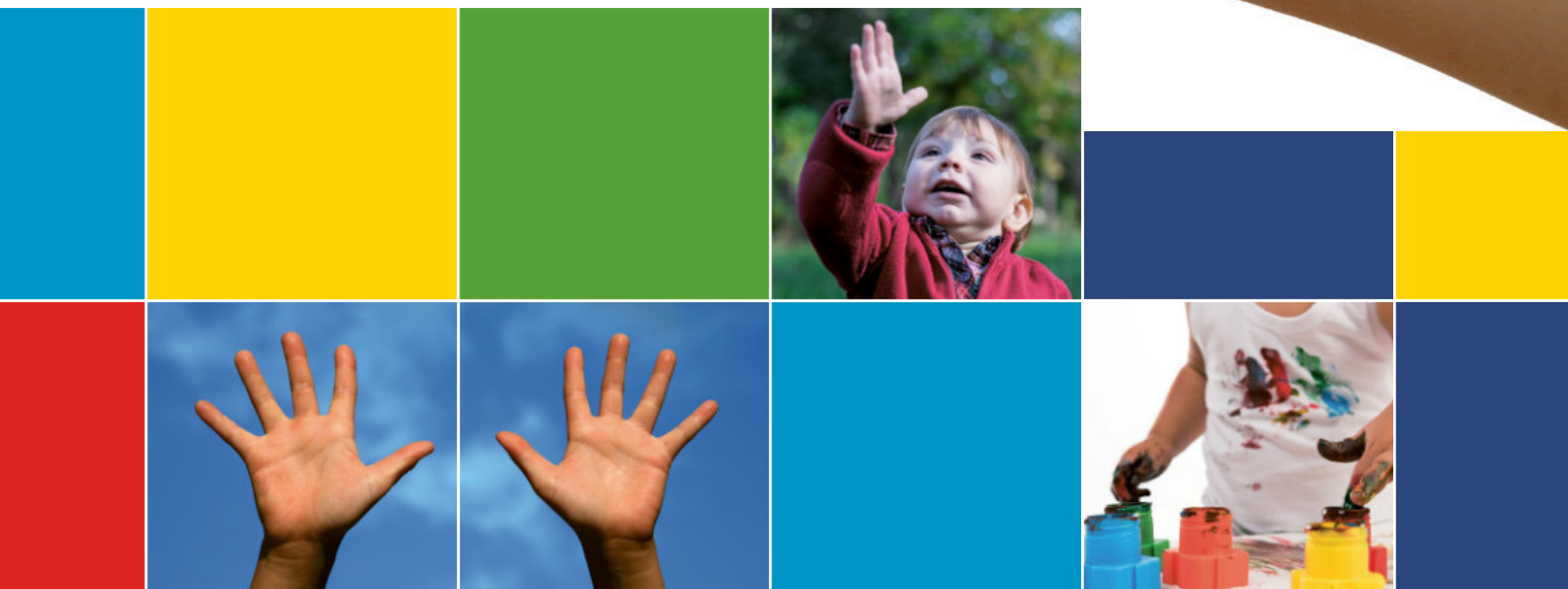
Tommelfinger tommelfinger

1. Tommelfinger, tommelfinger,
hvor er du?
Her er jeg, her er jeg,
go'da', go'da', go'da'.
2. Pegefinger, pegefinger,
hvor er du?
Her er jeg, her er jeg,
go'da', go'da', go'da'.
3. Langefinger, langefinger,
hvor er du?
Her er jeg, her er jeg,
go'da', go'da', go'da'.
4. Ringefinger, ringefinger,
hvor er du?
Her er jeg, her er jeg,
go'da', go'da', go'da'.
5. Lillefinger, lillefinger,
hvor er du?
Her er jeg, her er jeg,
go'da', go'da', go'da'.
6. Alle fingre, alle fingre,
Hvor er I?
Her er vi, her er vi,
go'da', go'da', go'da'.

Tommelfinger tommelfinger

Beskrivelse af sangen

Hold hænderne på ryggen under versene.
Når du kommer til "Her er jeg..." tager du
hånden frem og viser den finger, der synges om.

Hjulene på bussen

1. Hjulene på bussen drejer
rundt, rundt, rundt, rundt, rundt,
rundt, rundt, rundt.

Hjulene på bussen drejer
rundt, rundt, rundt,
gennem hele byen.

2. Dørene på bussen siger åbne og lukke,
åbne og lukke, åbne og lukke.

Dørene på bussen siger åbne og lukke,
gennem hele byen.

3. Pengene i bussen siger klir, klir, klir...

4. Folkene i bussen siger snak, snak, snak...

5. Hornet i bussen siger båt, båt, båt...

6. Børnene i bussen siger vræ, vræ, vræ...

7. Sure frøken Madsen siger "Hold så op,
hold så op, hold så op."
Sure frøken Madsen siger "Hold så op",
gennem hele byen.

Hjulene på bussen

Beskrivelse af sangen

Mens sangen synges laver børn og voksne følgende fagter:

1. vers: "Ruller" med knyttede hænder foran brystet.
2. vers: Fører hænderne skiftevis sammen og fra hinanden.
3. vers: Folder hænderne så der kommer et hulrum inden i og ryster dem, som om der var penge i.
4. vers: Drej hovedet til den ene og anden side.
5. vers: Tryk ud i luften, som om man trykker på et usynligt horn.
6. vers: Vrång ansigt som grædende og trætte børn.
7. vers: Fægt med en løftet pegefinger.

Jens Petersens ko

1. Jens Petersens ko den har horn
Og ben den kan gå med på jor'n
Og så har den hale,
med den slår den smæk,
med den jages fluerne væk.
2. Og ved I hvad også den kan?
Jo, den kan gi' mælk i en spand,
Og så kan den stange
og brøle og glo.
Se, det var en spændende ko - MUH.

Jens Petersens ko

Beskrivelse af sangen

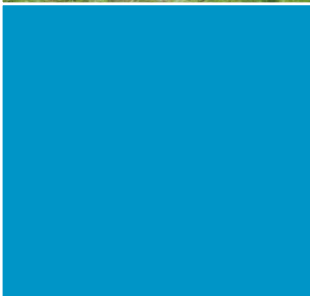
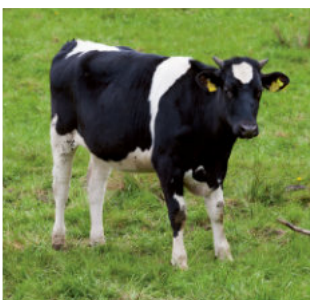
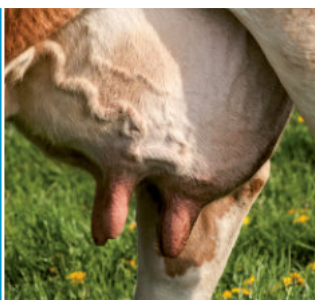
Mens sangen synges laver børn og voksne følgende fagter:

Vis med hænderne, hvor hornene sidder på Jens Petersens ko.

Vis med hænderne, hvor halen sidder på Jens Petersens ko.

Vis med hænderne, hvordan Jens Petersen maler sin ko.

Vis, hvordan den Jens Petersens ko kan stange, brøle og glo.

Bjørnen sover

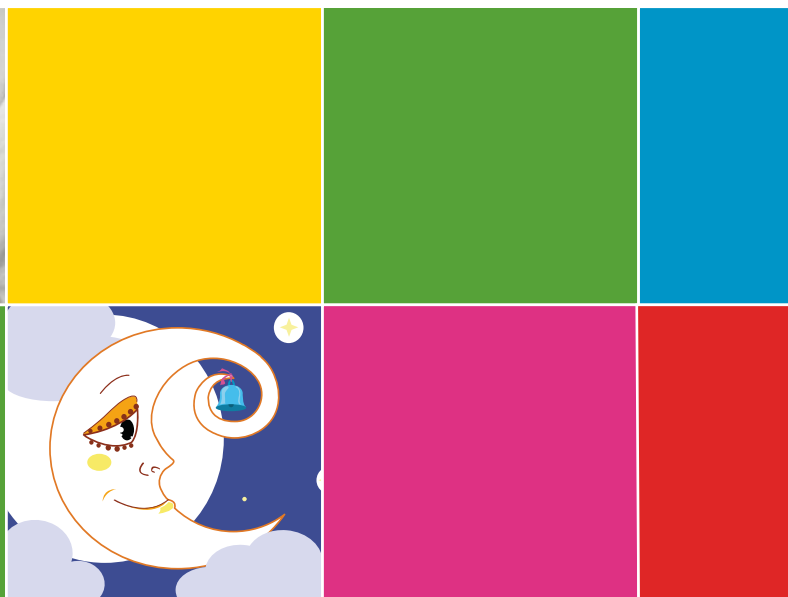
//:Bjørnen sover,
 Bjørnen sover,
 I sin lune hule ://
 Den er ikke farlig,
 Når man blot er varlig,
 Men man kan dog,
 Men man kan dog,
 Aldrig på den tro.

Bjørnen sover

Beskrivelse af sanglegen

Mens sangen synges dramatiseres bevægelserne. Bjørnen ligger og sover midt på gulvet. De øvrige børn går enkeltvis efter hinanden i rundkreds om bjørnen. De lister for ikke at vække bjørnen. Teksten gentages, mens de går modsat. Når der synges «på den tro,» står alle stille, og der er en, der prikker bjørnen på ryggen. Bjørnen vågner og farer efter dem. Den, der bliver fanget, skal være bjørn næste gang.

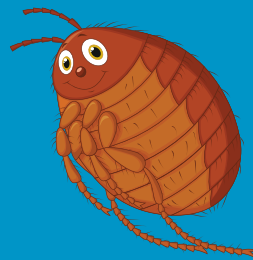
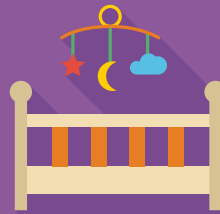
Svup Karoline

Svup Karoline,
mavepine
Sengen fuld af lopper.
Mor kan ikke fange dem
for allesammen hopper.

Svup Karoline, mavepine

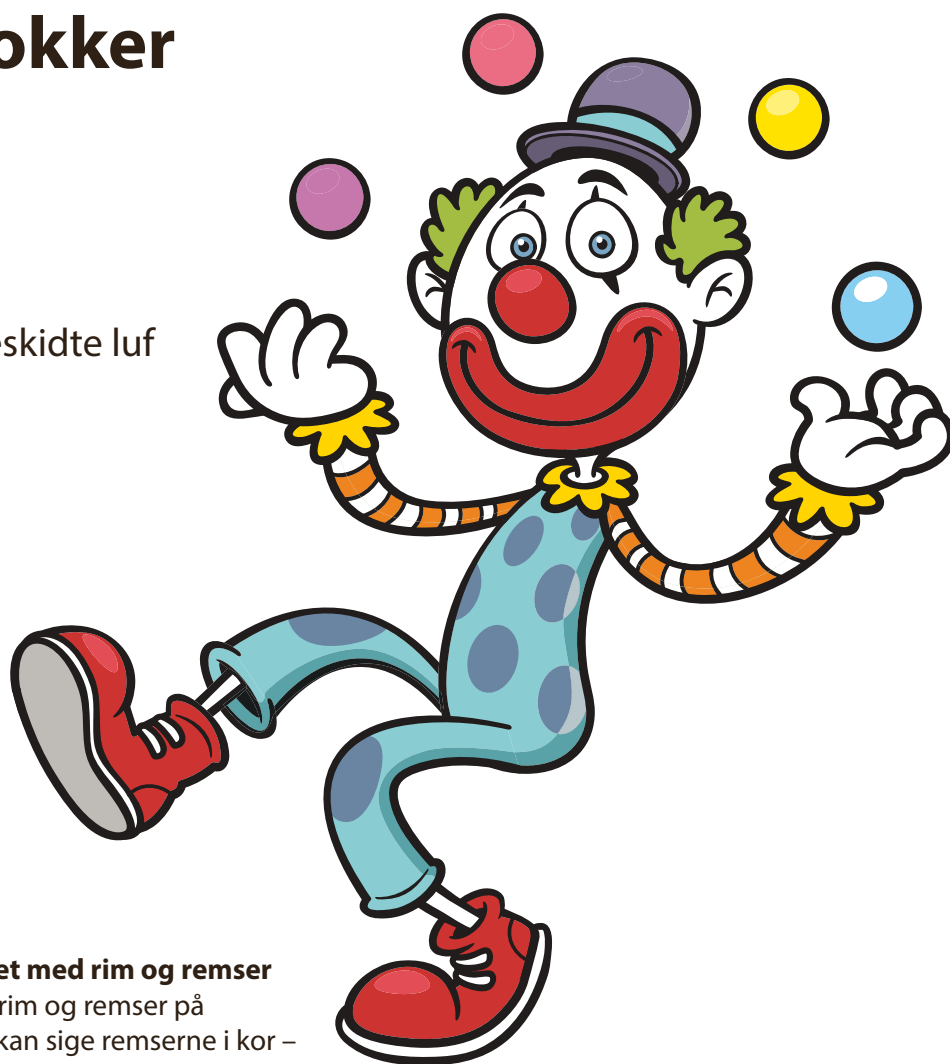
Beskrivelse af sanglegen

Børnene ligger på gulvet, og når der synges "mor kan ikke fange dem for alle sammen hopper", rejser alle sig op og hopper. Herefter lægger børnene sig ned igen, og sangen gentages.

Okker gokker

Okker gokker
 Gummi klokker
 Erle perle
 Pif paf puf
 Væk med den beskidte luf

Beskrivelse af arbejdet med rim og remser

Der kan arbejdes med rim og remser på forskellig vis. Børnene kan sige remserne i kor – hviskende, højt, langsomt eller hurtigt. Der kan sættes bevægelse på remserne ved, at børnene går rundt, tramper eller klapper, mens remsen siges.

Samtidig kan der arbejdes med ordene samt rimene i remserne.

Hvem er det der banker

Hvem er det, der banker
 Det er Peter Anker
 Hvem er det der lukker op
 Det er Peter Sukkertop
 Hvem er det der kommer ind
 Det er Peter Slikkepind

Beskrivelse af arbejdet med rim og remser

Der kan arbejdes med rim og remser på forskellig vis. Børnene kan sige remserne i kor – hviskende, højt, langsomt eller hurtigt. Der kan sættes bevægelse på remserne ved, at børnene går rundt, tramper eller klapper, mens remsen siges.

Samtidig kan der arbejdes med ordene samt rimene i remserne.

Edderkop

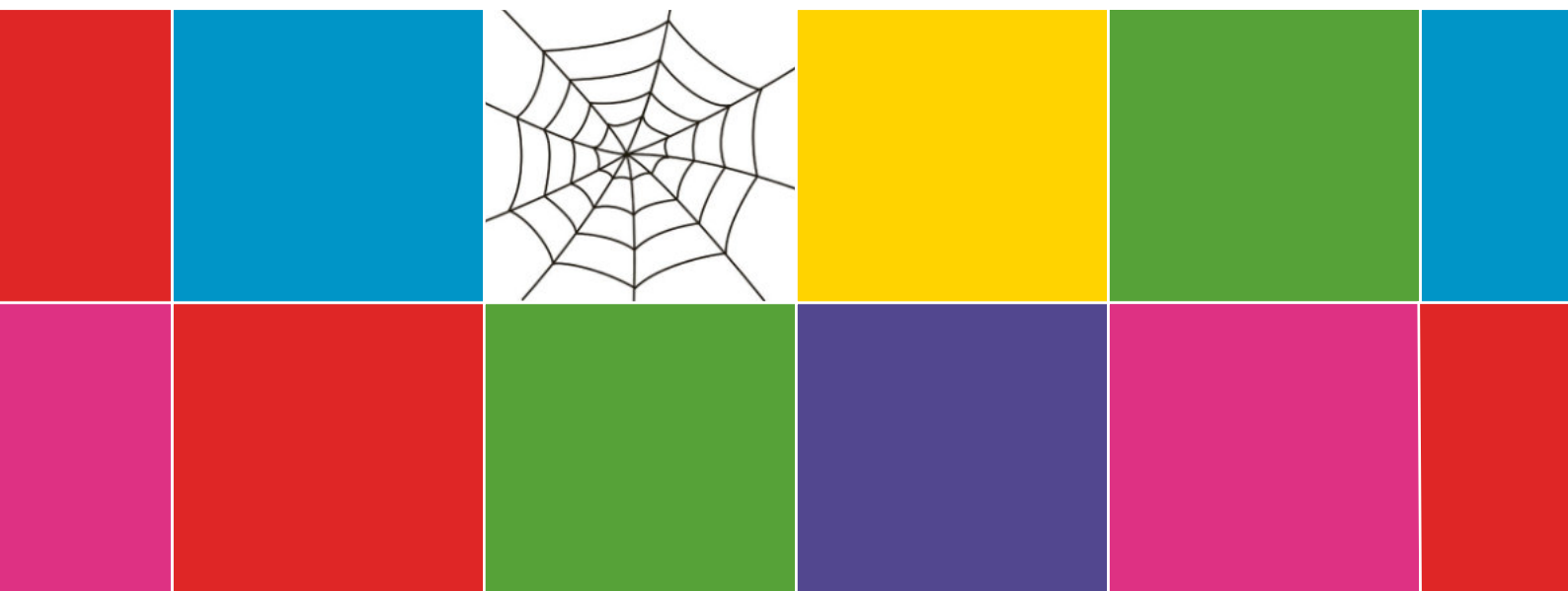
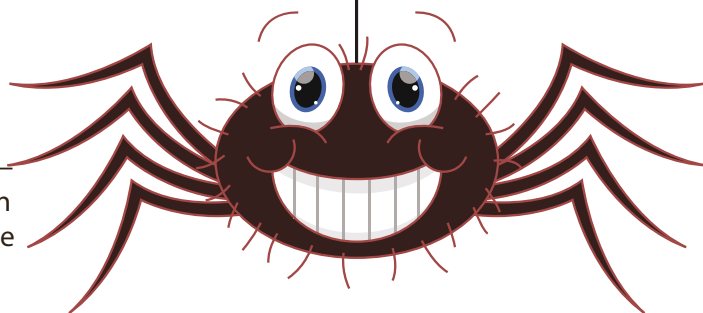
Travle, lille edderkop
kravler, spinder, ned og op.
Selv i kulde, regn og vind
syndu edderkoppespind.

*Fra Krible krablerim for de små af Lotte Salling.
Forlaget Carlsen, 2014.*

Beskrivelse af arbejdet med rim og remser

Der kan arbejdes med rim og remser på forskellig vis. Børnene kan sige remserne i kor-hviskende, højt, langsomt eller hurtigt. Der kan sættes bevægelse på remserne ved, at børnene går rundt, tramper eller klapper, mens remsen siges.

Samtidig kan der arbejdes med ordene samt rimene i remserne.

Brobygningsaktiviteter for børn mellem 2 og 4 år

Bøger

- *Rod og Bjørne tegner*
- *Finn Hermann*
- *Antal*

Rod og Bjørne tegner af Hege Østmo-Sætter Olsnes

Kort beskrivelse af bogen

Rod og Bjørne tegner handler om venner, som bliver uvenner og venner igen – et genkendeligt emne for alle børn. Historien er lidt fræk og ender måske ikke som de mest regelrette voksne forventer – men her er både plads til små børns umiddelbare "egoisme", store hjerter og vilde påfund.

Beskrivelse af aktiviteter med bogen

Læs og snak sammen om bogen. En fælles snak om historien kan styrke barnets sprog generelt. I denne bog lægges der op til at tale om egne og andres følelser - og ikke mindst forstå egne og andres følelser. Hvad sker der? Hvordan takler vi at blive vrede på én, vi holder af? Hvordan siger vi undskyld? Hvordan bliver vi gode venner igen?

Finn Hermann

af Mats Leten. Gyldendal.

Kort beskrivelse af bogen

Finn Herman handler om Finn Herman, som er en krokodille. Han bor hos en fin dame, som han elsker at gå tur med. Ude i byen er der mange farlige ting, synes damen. Byen er dog slet ikke farlig for Finn Herman, men han er derimod farlig for dem, som han møder på sin vej. Det er en sjov historie, som fanger børnene.

Beskrivelse af aktiviteter med bogen

Læs og snak om bogen.

Hvad synes damen om Finn Herman?

Hvad gør Finn Herman for at komme med ud at handle?

Har du selv prøvet at gøre det?

Hvad siger damen til Finn Herman, hver eneste gang de møder nogen?

Hvem er den første, de møder?

Der kan arbejdes på flere forskellige måder med bogens handling.

Tag kopi af figurerne og laminer dem. Sæt figurerne op på en tavle efterhånden som historien læses. Tal sammen om illustrationerne: Peg på det mindste lys, peg på dugen osv.

Find nogle gode sætninger og sig dem i kor. Dramatiser noget fra historien - f.eks. gå som en and, gå langsomt og det modsatte (gå hurtigt), gå som en hund og se meget glad ud og det modsatte (se ked af det ud).

Antal

af Mie Frey Damgaard og Pernille Pind

Kort beskrivelse af bogen

Antal handler om mors perlekæde, som går i stykker. De 12 perler i kæden bliver spredt for alle vinde, og drengen med den gule taske tager ud for at lede efter dem. Undervejs finder han både perlerne og mange ting med samme antal.

Bogen henvender sig til børn mellem 2 og 6 år som gennem samtale om bogens billeder og historie kan udvikle deres matematiske opmærksomhed og begrebsforståelse.

Beskrivelse af aktiviteter med bogen

Bogen er en billedbog, som lægger op til samtale om antallet fra 1 – 12. Formålet med bogen er at styrke børnenes evne til spontant at bruge antal, når de snakker og udvikle deres evne til at se bogens fortælling med "matematikbriller" på. Bogens billeder lægger også op til at bruge og snakke om de før-faglige begreber som fx færre og flere, en og mange, oppe og nede, stor og lille, under og over, før og efter med flere. Børnene kan efterfølgende opdage og anvende tallene og de matematiske ord og begreber i deres hverdag og leg.

Sange – herunder fagtesange

- *Se min kjole*
- *Fem små aber sad på en gren*
- *Mester Jakob*

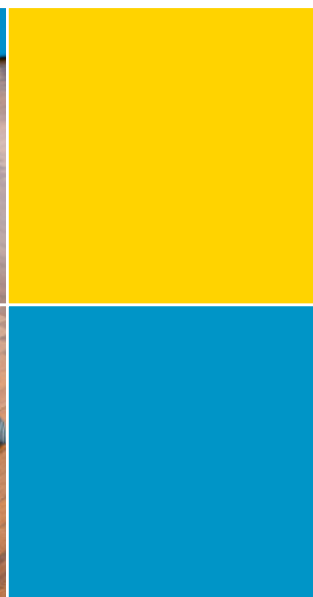
Begrundelse for at synge sammen

At synge sammen understøtter fællesskabet i børnegruppen. Ved at børnegruppen deltager i fællessange arbejdes der hen imod, at børnene efterhånden lærer de udvalgte sangtekster ude-

nad samtidig med, at de får mod på at lære flere sange at kende.

Se min kjole af Beskrivelse af sangen

Sangen gennemgår de mest almindelige farver, som knyttes op på genstande i omverdenen. Gennem sangen får barnet mulighed for at øve farver og arbejde videre med de forskellige farver samt teksten øvrige ord.

Fem små aber sad på en gren

Beskrivelse af sangen

Sangen er en ørehænger, og børnene elsker at synge den. Versene bygger på gentagelser, så alle, efterhånden som sangen synges, kan være med. Endelig slutter sangen på en overraskende

måde. Sangen lægger op til at kunne synges på forskellig vis – hviskende, drillende osv.

Mester Jakob

Beskrivelse af sangen

Sangen Mester Jakob er en klassiker, der kendes fra mange sprog og kulturer.

Regellege

- **Lille hund, der er nogen, der har taget dit kødben**
- **Jorden er giftig**
- **Gemmeleg**

Begrundelse for valg af regellegene

De nævnte regellege er valgt, da de på forskellig vis giver børnene erfaring med at indgå i sociale sammenhænge, hvor der er fokus på at øve turtagning, italesættelse af regler samt lære at overholde legens regler.

Lille hund, der er nogen, der har taget dit kødben

Beskrivelse af legen

Regellegen styrker barnets hukommelse og ikke mindst evnen til at læse spillet og hinanden. Barnet skal øve sig i "at holde masken" og vente på tur. Et barn vælges til at være hund og ligger på alle fire i midten af en rundkreds med et kødben (legoklods, nøglebundet eller lign.) på ryggen. Barnet må ikke kigge. Den voksne udpeger det barn, som skal tage kødbenet. Barnet i kredsen tager kødbenet helt stille og gemmer det bag ryggen,

og så råbes der i kor: "Vågn op lille hund, der er nogen, der har taget dit kødben!". Nu skal barnet gætte, hvem der har kødbenet gemt bag ryggen ved at sige vov-vov til den, som han/hun tror, det er. Når han gætter rigtigt, kommer den, som havde kødbenet ind i midten, hvorefter legen gentager sig.

Jorden er giftig

Beskrivelse af legen

Jorden er giftig, er en bevægelsesleg med højt tempo, hvor balancen bliver udfordret. Børnene skal øve sig i at have fokus på, hvem der er den i legen og samtidig passe på ikke at blive fanget. Alle børnene løber/kravler/klatter rundt på diverse genstande/redskaber. Det kan være en bane, man har lavet eller legeredskaber på legepladsen. Hvis man kommer til at røre jorden (gulvet), har man tabt og er ude.

Legen kan også leges som en slags tagfat. Der vælges et barn, der er fanger. Barnet skal prøve at fange de andre børn, der er med i legen - selvfølgelig uden at røre jorden eller gulvet. Hvis barnet, der er fanger, siger "tik" og samtidig rører ved et andet barn, er det hans eller hendes tur til at være fanger.

Gemmeleg

Beskrivelse af legen

Gemmeleg er en klassisk leg med mange variationsmuligheder. Legen øver børnene i skiftevis at "være den" og gemme sig. Der er en, der tæller og

skal finde de øvrige deltagere, som gemmer sig. Til denne aldersgruppe er en gruppestørrelse på 5-6 børn passende, og de fysiske rammer må ikke være for store.

Sanglege

- *En elefant kom marcherende*
- *Hoved, skulder, knæ og tå*
- *Jeg gik mig over sø og land*

Begrundelse for at synge sanglege

Ved at arbejde med sanglege styrkes børnenes motorik samtidig med, at bevægelserne understøtter ordene i sangteksten.

Ved at deltage i sanglege inddrages børnene i et fællesskab, hvor de samarbejder og sammen skaber sangens univers. Fagterne understøtter sangteksterne.

En elefant kom marcherende

Beskrivelse af sanglegen

Sanglegen bygger på gentagelse, så alle efterhånden kan være med. Sanglegen har fokus på at øve tælleremsen og vente på tur.

Alle børn skal stå i en stor rundkreds eller sidde på deres pladser. Et barn vælges til at være elefant. Alle synger 1. vers, mens barnet bevæger sig rundt i midten som en elefant med armen som en elefantsnabel. Når verset er slut, vælger barnet den næste elefant. Når 2. vers synges er der to

elefanter, der går rundt i midten. Når 3. vers synges er der tre elefanter osv. Til sidst er alle blevet elefanter.

Hoved, skulder, knæ og tå

Beskrivelse af sanglegen

Sangen styrker barnets kropsbevidsthed, og der øves koordination i forhold til, at tekst og berøring af kroppsdelene skal følges ad.

Find de forskellige kroppsdele, der er med i sangen. Sangen synges første gang langsomt og gentages hurtigere og hurtigere, mens barnet berører de forskellige kroppsdele.

Jeg gik mig over sø og land

Beskrivelse af sanglegen

Jeg gik mig over sø og land er en klassisk sangleg, hvor børnene kan være med til at bestemme, hvilket land "manden" kommer fra og dermed vælge bevægelse. Der kan hoppes, trampes, klappes osv. Samtidig understøttes ordforrådet af bevægelsen.

Mens verselinjerne synges, danser børn og voksne i rundkreds med hinanden i hånden.

Rim og remser

- **Nede i fru Hansens kælder**
fra Okker Gokker Gummi klokker og andre børnerim. Jens Sigsgaard. Gyldendal.
- **Dig og mig og vi to**
fra Dig og mig og vi to. Børnerim og sange redigeret af Grete Janus Hertz. Carlsen.
- **Myg**
fra Krible Krable rim for de små af Lotte Salling. Carlsen, 2014.

Begrundelse for at arbejde med rim og remser

At arbejde med sprogets lydlige side understøtter børnenes sproglige opmærksomhed og peger frem mod og understøtter den senere afkodningen (læsning). Fokus går fra sprogets indholdssi-

de til dets forside. Børnehavebarnet skal have kendskab til remser, kunne sige kendte remser og gerne producere egne vrøvlerim og -remser.

Rim og remser er samtidig fantastiske til at stimulere nysgerrighed og sprogglæde samt øge børnenes appetit til selv at fortælle og digte.

Beskrivelse af arbejdet med rim og remser

Der kan arbejdes med rim og remser på forskellig vis. Børnene kan sige remserne i kor – hviskende, højt, langsomt eller hurtigt. Der kan sættes bevægelse på remserne ved, at børnene går rundt, tramper eller klapper, mens remsen siges.

Samtidig kan der arbejdes med ordene samt rimene i remserne.

Fantasi og fortællinger

- **Dramatisering af eventyr som fx De tre bukkebruser eller Guldlok og de tre bjørne**
- **Arbejde med dialogisk læsning**
- **Arbejde med fortællekufferter**

Begrundelse for arbejdet med fantasi og fortælling

At deltage i **dramatisering af eventyr** med en klar struktur understøtter børnenes fortællekompetencer. De får erfaringer med at omsætte en fortælling til drama, hvor kroppen hjælper med

at huske fortællingen. Teater og historiefortælling giver rum for at udvikle børns fantasi og selvværd samt udvikle sammenhold og identitet i gruppen.

Arbejdet med **dialogisk læsning** understøtter børnenes ordforråd og talesproglige kompetencer, da der i den dialogiske læsning er fokus på udvalgte ord og begreber. Gennem den dialogiske læsning vækkes barnets fantasi og nysgerrighed. At arbejde med fortælling og en **fortællekuffert** er en unik kommunikationsmåde til at styrke børnenes sproglige opmærksomhed og øve deres sproglige udtryksformer. Arbejdet med fantasi og fortælling peger frem mod og understøtter barnets senere læseforståelse og fortælleglæde.

Dramatisering af eventyr

Beskrivelse af dramatisering

Forud for dramatiseringen læses eventyret højt for børnene, hvorved både børn og voksne lærer historien at kende. Den voksne behøver ikke at lære historien udenad, men det er vigtigt, at han/hun læser langsomt og kigger op. På den måde sker fortællingen mellem oplæseren og børnene.

Under dramatiseringen er det en god idé at fortælle uden at læse op. Den voksne er historiefortæller, mens børnene understøtter historien med eventuelle replikker. Brug evt. kostumer, sminke eller hatte, så børnene lettere kan forestille sig, at de spiller en rolle. Som historiefortæller kan man også tage en hat eller en kappe på og samtidig er det vigtigt, at man som voksen tør sætte sig selv i spil som deltager. Det understreger, at man ikke er sig selv. Det er generelt en god idé at vise børnene, hvad man forventer, de skal gøre. Når den voksne på den måde er styrende, fjernes ansvaret for dramatiseringen fra børnene.

Dialogisk læsning

Beskrivelse af dialogisk læsning

Alle bøger kan i princippet bruges til dialogisk læsning. Det vigtigste er dialogen med børnegruppen, hvor børnene lærer at bruge sproget og jonglere med et voksende ordforråd. I litteraturlisten bagest i materialet er nævnt nogle links med materialer, som er velegnet til dialogisk læsning.

Før læsningen:

Læs bogen, så handlingen er kendt og udvælg vigtige nøgleord, som ønskes brugt i dialogen med børnene.

Introducer bogen for børnene og fortæl lidt om handlingen ud fra bogens forside. Fortæl evt. hvem forfatteren er.

Under læsningen:

Læs bogen med børnene og hold pause undervejs, så der er plads til dialog.

Stil åbne spørgsmål og undgå ja/nej-svar. Brug hvordan, hvad og hvorfor).

Følg barnets nysgerrighed og spørg ind til den og husk at vente på svaret.

Vis hvordan man læser ved at lade fingeren følge teksten under læsningen.

Efter læsningen:

Snak med børnene om bogens indhold. Brug de nye ord, som bogen indeholder. Jo flere gange børnene hører ordene, jo større sandsynlighed er der for, at de husker dem og selv anvender dem. Den dialogiske læsning lægger op til, at den samme bog læses gentagne gange, så børnene gradvist kan deltage mere aktivt i læsningen af den.

Arbejde med fortællekufferter

Beskrivelse af arbejdet med fortællekuffert

Arbejdet med fortællekufferter understøtter børnenes fortællelyst. Der kan veksles mellem, at børnene lytter til fantasifortællinger eller selv producerer fortællinger i samarbejde med de voksne. Den mundtlige fortælling kan understøttes af rekvisitter eller konkrete genstande, billeder eller musik. Fortællekufferten kan skifte indhold i forhold til det stof, der arbejdes med. Det kan fx være dukker, billeder eller ting fra naturen.

Opdagende skrivning

- Fokus på barnets navn og skriftsprog brugt i praktiske sammenhænge i institutionen og i nærmiljøet
- Opmærksomhed på anvendelsen af bogstaver og tal

Begrundelse for at arbejde med opdagende skrivning

At gøre børnene opmærksomme på bogstavernes forside og gradvist lade dem blive fortrolige med bogstaverne har stor betydning for den senere læse- og skriveudvikling. Det er vigtigt, at den første introduktion til bogstaver og tal sker gennem leg – ikke som indlæring.

Når de voksne i daginstitutionen bruger skriftsproget aktivt, gør børnene sig førstehåndserfaringer med skriftsprogets funktioner. Børn, der får disse erfaringer i førskolealderen, får gradvist en forståelse for skriftsprogets funktion og betydning.

Beskrivelse af arbejdet med opdagende skrivning

Gennem leg og samtale får børnehavebarnet gradvist erfaringer med, hvad skriften kan anvendes til. Skrift støtter hukommelsen fx via ønskesedler og indkøbssedler og skrift fastholder talen fx tekst til børnenes tegninger.

Når noget er skrevet ned, kan det fastholdes over tid. Når der på forskellig vis arbejdes med skriftsproget, gør barnet sig erfaringer med, at skriftsproget er konstant, mens talesproget er flygtigt.

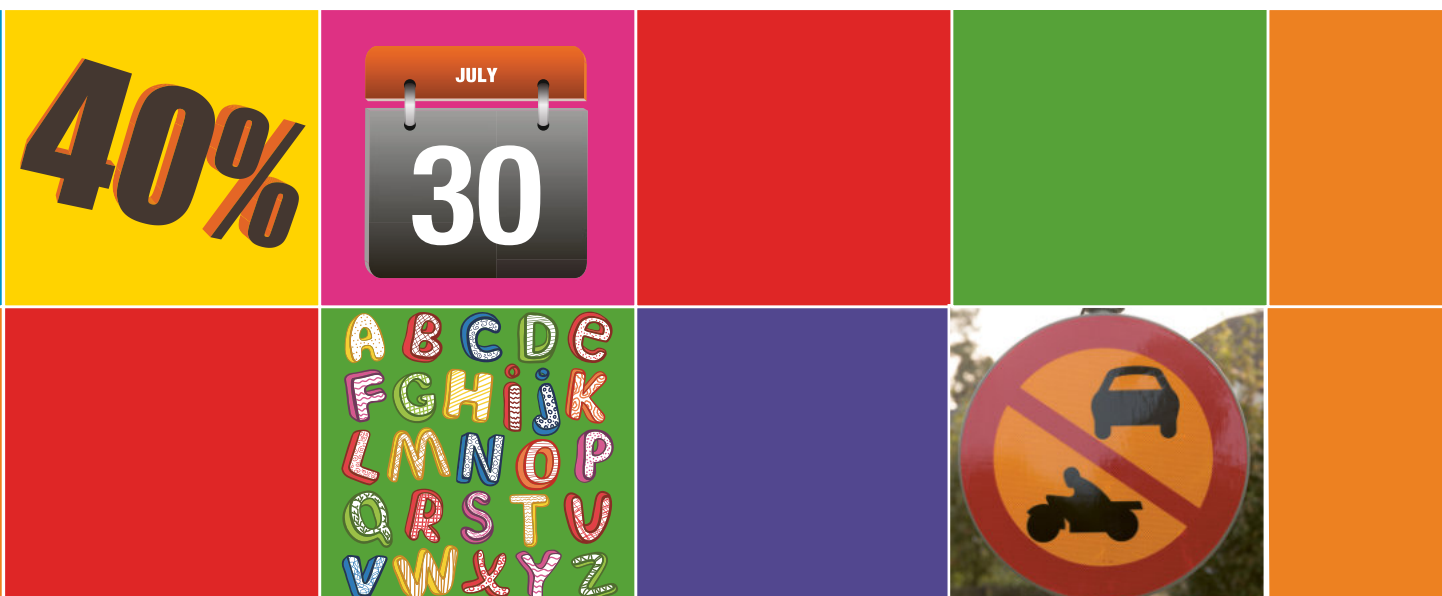
Denne gradvise erkendelse er vigtig for barnets senere læse- og skriveudvikling.

Der kan arbejdes med at give børnene erfaringer med skriftsproget ved, at de ser deres navn brugt på skrift i mange forskellige sammenhænge i daginstitutionen – på tegninger, i garderoben, ved bordet osv. samt ved, at skriftsproget bruges i naturlige sammenhænge i institutionen fx som skilte ved puslespil, tuscher osv.

Børnene kan gå på bogstavjagt og lede efter bogstaverne i deres navne i bøger, der læses, og samtidig kan de gå på bogstav-, tal- eller symboljagt i nærmiljøet. I et bymiljø findes skrift og symboler på biler, vej- og trafikskilte, butiksnavne, på reklameplakater osv.

Barnet kan få erfaringer med skriftsproget gennem deres tegninger. Børnetegninger udtrykker dels et æstetisk behov, dels et kommunikativt behov hos barnet. Barnets skriblerier og den voksnes skrift kan hjælpe barnet med at forklare, hvad tegningen forestiller og dermed give børnene et værktøj til at formidle deres fortælling mundtligt. Når barnets forklaring til en tegning er skrevet ned, kan man senere hente tegningen frem og snakke om den.

Endelig kan skriftsproget illustrere de nationaliteter, der er repræsenteret i institutionen fx ved, at der står velkommen på alle de sprog, der er repræsenteret i institutionen, eller ved at barnets navn står skrevet med skrifttegn på barnets modersmål.

Matematisk opmærksomhed

Matematisk opmærksomhed handler om at få øje på matematikken i hverdagens aktiviteter og leg - "at se verden med matematikbriller på". Det gør vi, når vi tæller, dækker bord, finder redskaber i sandkassen eller får øje på tal omkring os. Allerede når børnene er 2-3 år gamle, kan de skelne mellem en og mange samt begynde at bruge talord. Når de er 3-4 år, kan de begynde at tælle samtidig med, at de peger på genstande.

Men matematisk opmærksomhed er mere end tal. Det handler også om, hvordan vi styrker børnenes matematiske sprog, forståelse og opdagelse af verden. Der er en tæt sammenhæng mellem sproglig og matematisk opmærksomhed.

Børn får forståelse af verden gennem matematiske begreber, som vi bruger, når vi beskriver omgivelserne - oppe og nede, trekantet og rundt, større end og mindre end.

Matematisk opmærksomhed handler også om at orientere sig i rummet og færdes i lokalområdet. Ved at tale med børnene om tings placering og retningen hen til "noget" styrkes deres mentale billeder. Lad fx børnene lukke øjnene og pege forskellige steder hen; find loftet, vinduet, døren osv., eller tal om, hvordan man dækker bord, og hvor servicet skal placeres i forhold til hinanden.

Hverdagen er fyldt med mønstre, former og farver, og børnene lærer om dette ved at genkende ligheder og forskelle. De kan gå på jagt efter geometriske figurer i kunst, arkitektur og håndværk,

bygge med klodser i forskellige farver og former, lave perleplader med mønstre og klippe figurer.

I børnenes leg opdager de forskelle og ligheder mellem størrelser. Måling handler først og fremmest om at sammenligne, hvem eller hvad der er størst eller mindst, højest og lavest osv.

Endelig understøtter forskellige former for sortering ud fra både størrelse, form og farver barnets senere matematiske begrebsforståelse.

Aktiviteter særligt for de 2-4-årige:

I børnenes hverdag og leg kan de opdage matematiske ord, før-faglige begreber og tal, former og farver. Det kan være, når børn og voksne sammen:

- Dækker bord, bygger med klodser, leger i sandkassen, spiller, laver sanglege og læser billedbøger.
- Læser i bogen "Antal" og opdager tallene fra 1-12 og snakker om antal perler og de før-faglige begreber; stor og lille, mange og få osv.
- Leger gemmeleg, hvor børnene hjælper med at tælle og gemmer sig oppe i legetårnet, nede under bordet eller bag træet.
- Synger "Fem små aber sad på en gren" og er opmærksomme på, at antallet af aber bliver mindre og mindre for hvert vers.
- Spiller vendespil med former eller farver og genkender samme form eller farve.
- Siger remser meget hurtigt eller meget langsomt eller klapper antallet af ord.

Spil

- **Billedlotteri**
- **Vendespil/ memory**
- **Puslespil**

Begrundelse for at arbejde med de udvalgte spil

Gennem deltagelse i spil øver barnet sine sociale færdigheder som fx at kunne vente på tur, skifte tur, tabe og vinde. Spil er en sjov måde at lære regler at kende samt forholde sig til dem.

Beskrivelse af arbejdet med de udvalgte spil

De ovennævnte spil er valgt, da de på forskellig vis kan hjælpe børnene med at udvikle deres

ordforråd ved, at den voksne og børnegruppen samtaler om billederne på vendespillet og billedlotteriets brikker. Ved at spille billedlotteri øver børnene sig i at lytte opmærksomt.

At lægge puslespil træner barnets hukommelse, koncentration og iagttagelse og dermed dets kognitive udvikling. Endelig styrker det barnets finmotorik at samle brikker op og lægge dem rigtigt uden at skubbe til de andre brikker. Dermed styrkes også øje-hånd koordination.

Endelig kan den voksne hjælpe børnene med at italesætte strategien bag spillene. Ved at den voksne "tænker" højt i forhold til, hvilken strategi han/hun bruger for at få "et stik" i vendespil eller lægge brikkerne i et puslespil, kan barnet gradvist gøre sig erfaringer med at skabe egne strategier og italesætte dem.

Se min kjole

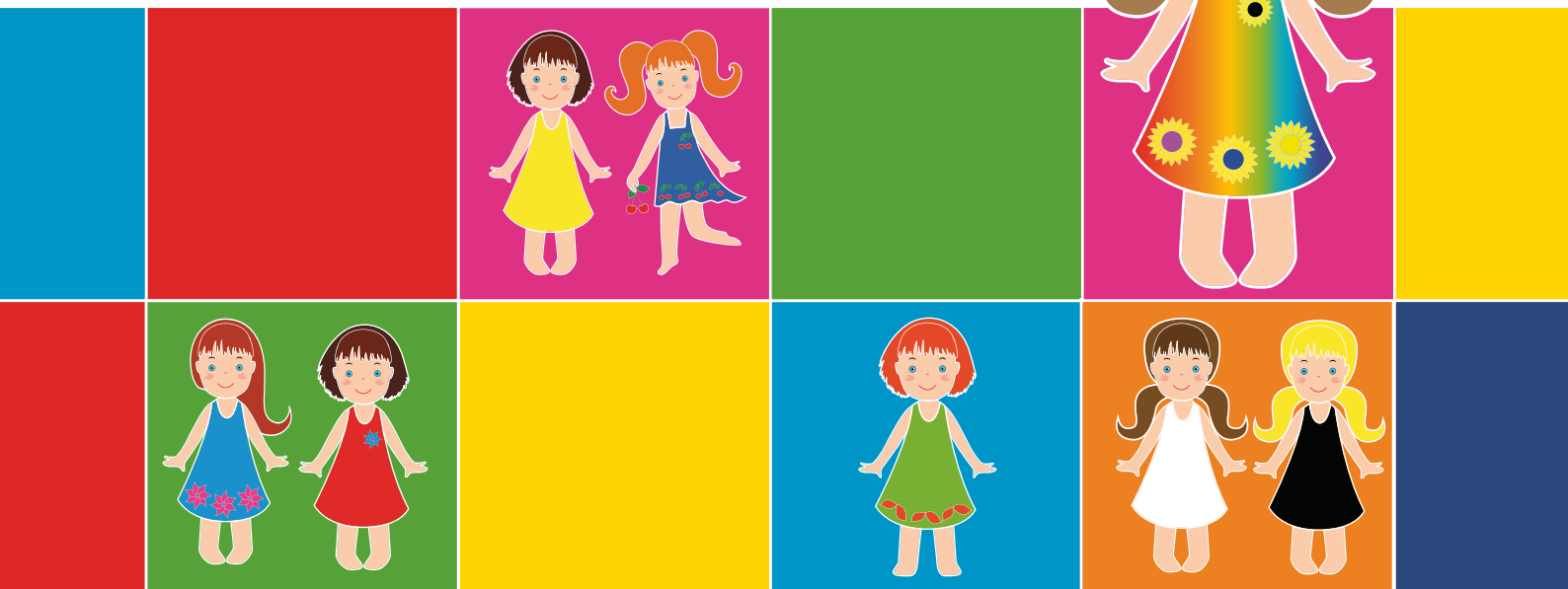
1. Se min kjole,
den er blå som havet,
alt hvad jeg ejer,
det er blå som den,
det er fordi, jeg elsker alt det blå,
og fordi en sømand er min ven.
2. Se min kjole,
den er rød som rosen,
alt hvad jeg ejer,
det er rødt som den,
det er fordi, jeg elsker alt det røde,
og fordi et postbud er min ven.
3. Se min kjole,
den er gul som solen,
alt hvad jeg ejer,
det er gult som den,
det er fordi, jeg elsker alt det gule,
og fordi en kineser er min ven.
4. Se min kjole,
den er hvid som sneen,
alt hvad jeg ejer,
det er hvidt som den,
det er fordi, jeg elsker alt det hvide,
og fordi en bager er min ven.
5. Se min kjole,
den er grøn som græsset,
alt hvad jeg ejer,
det er grønt som den,
det er fordi, jeg elsker alt det grønne,
og fordi en jæger er min ven.
6. Se min kjole,
den er alle farver,
alt hvad jeg ejer,
det er lig´som den,
det er fordi, jeg elsker alle farver,
og fordi en maler er min ven.

Se min kjole af

Beskrivelse af sangen

Sangen gennemgår de mest almindelige farver, som knyttes op på genstande i omverdenen.

Gennem sangen får barnet mulighed for at øve farver og arbejde videre med de forskellige farver samt teksten øvrige ord.

Fem små aber sad på en gren

1. Fem små aber sad på en gren
Og drillede den store krokodille
Og drillede den store krokodille
De sa'
"Æv bæv du kan ikke fange os - du kan ikke fange os"
Men den store krokodille kom nærmere og nærmere og – Haps!
2. Fire små aber sad på en gren
Og drillede den store krokodille
Og drillede den store krokodille
De sa'
"Æv bæv du kan ikke fange os - du kan ikke fange os"
Men den store krokodille kom nærmere og nærmere og – Haps!
3. Tre små aber sad på en gren
Og drillede den store krokodille
Og drillede den store krokodille
De sa'
"Æv bæv du kan ikke fange os - du kan ikke fange os"
Men den store krokodille kom nærmere og nærmere og – Haps!

Fem små aber sad på en gren

Beskrivelse af sangen

Sangen er en ørehænger, og børnene elsker at synge den. Versene bygger på gentagelser, så alle, efterhånden som sangen synges, kan være med. Endelig slutter sangen på en overraskende måde. Sangen lægger op til at kunne synges på forskellig vis – hviskende, drillende osv.

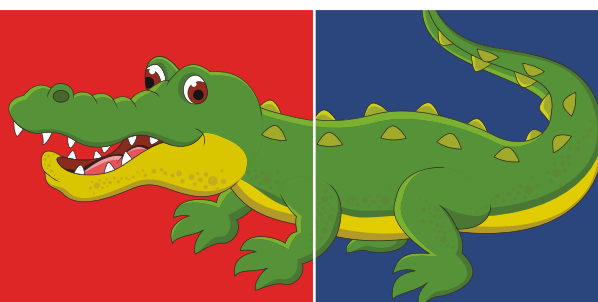

4. To små aber sad på en gren
 To små aber sad på en gren
 Og drillede den store krokodille
 Og drillede den store krokodille
 De sa'
 "Æv bæv du kan ikke fange os - du kan ikke fange os"
 Men den store krokodille kom nærmere og nærmere og – Haps!

5. En lille abe sad på en gren
 En lille abe sad på en gren
 Og drillede den store krokodille
 Og drillede den store krokodille
 Den sa'
 "Æv bæv du kan ikke fange mig - du kan ikke fange mig"
 Men den store krokodille kom nærmere og nærmere og – Haps!

6. Ingen små aber sad på en gren
 Ingen små aber sad på en gren
 Og drillede den store krokodille
 Og drillede den store krokodille
 Men inde fra maven kunne man høre nogen der sang
 (Med hånden for munden)
 "Æv bæv du kan ikke fange os - du kan ikke fange os"

(fortæller) Og den store krokodille blev så sur og vred at den hoppede lige op i luften og landede – PLASK – på maven og flækkede. Og ud løb de fem små aber, mens de sang: "Æv bæv du kan ikke fange os - du kan ikke fange os"

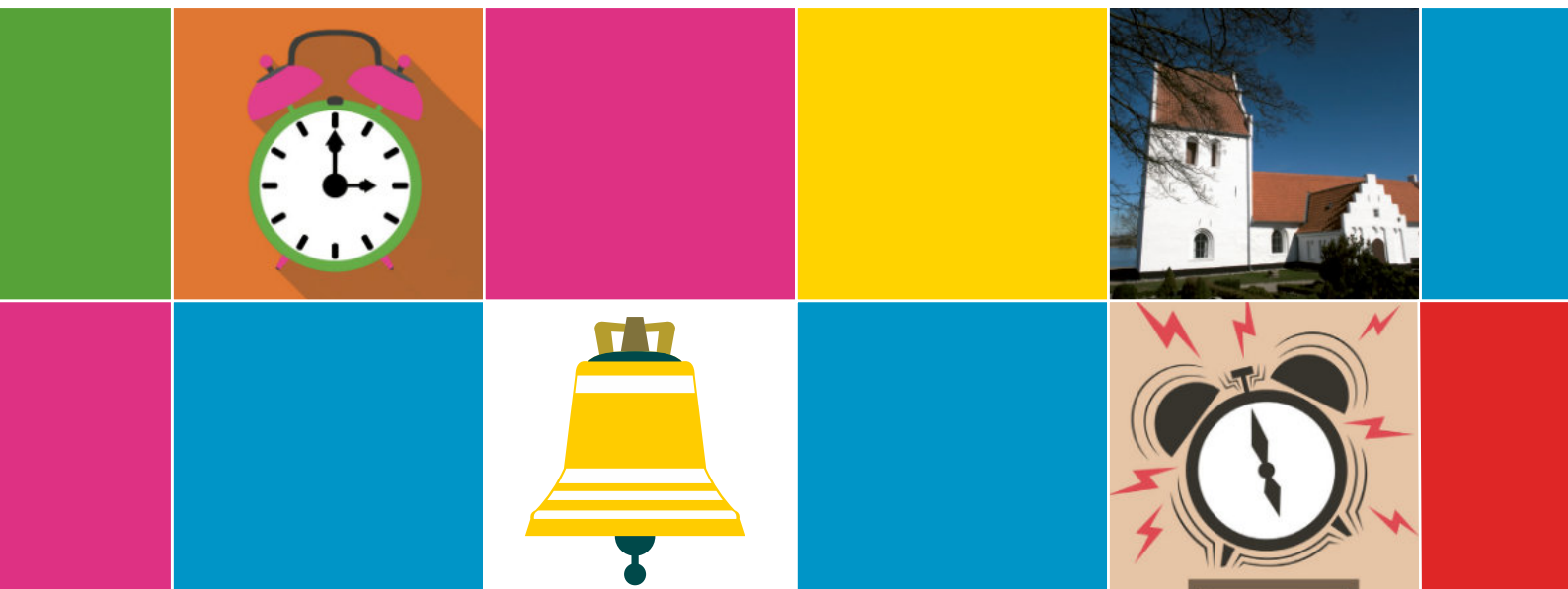
Mester Jakob

Mester Jacob, mester Jacob
 Sover du? Sover du?
 Hører du ej klokken?
 Hører du ej klokken?
 Bim bam bum!
 Bim bam bum!

Mester Jakob

Beskrivelse af sangen

Sangen Mester Jakob er en klassiker, der kendes fra mange sprog og kulturer.

En elefant kom marcherende

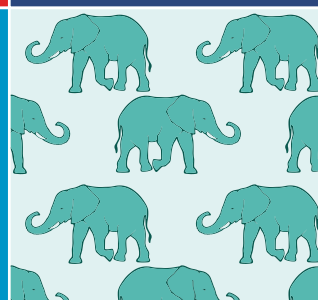
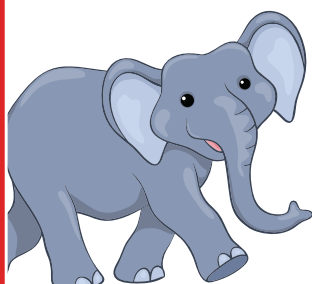
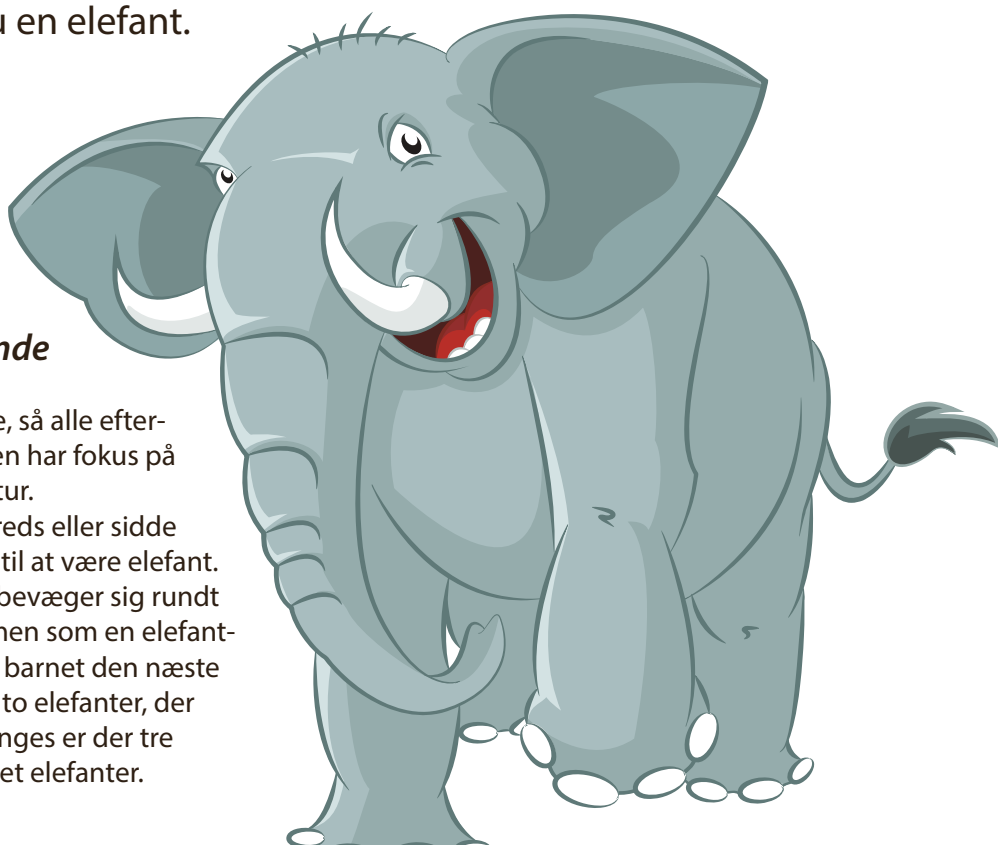
1. En elefant kom marcherende
hen ad edderkoppens fine spind,
fandt at vejen var så int'ressant,
at den byder op endnu en elefant.
2. To elefanter kom marcherende
hen ad edderkoppens fine spind,
fandt at vejen var så int'ressant,
at de byder op endnu en elefant.
3. Tre elefanter ...

En elefant kom marcherende

Beskrivelse af sanglegen

Sanglegen bygger på gentagelse, så alle efterhånden kan være med. Sanglegen har fokus på at øve tælleremsen og vente på tur.

Alle børn skal stå i en stor rundkreds eller sidde på deres pladser. Et barn vælges til at være elefant. Alle synger 1. vers, mens barnet bevæger sig rundt i midten som en elefant med armen som en elefant-snabel. Når verset er slut, vælger barnet den næste elefant. Når 2. vers synges er der to elefanter, der går rundt i midten. Når 3. vers synges er der tre elefanter osv. Til sidst er alle blevet elefanter.

Hoved, skulder, knæ og tå

Hoved, skulder, knæ og tå
 knæ og tå
 hoved skulder, knæ og tå
 knæ og tå
 Øje, øre, næse og mund
 Hoved, skulder, knæ og tå
 Knæ og tå

Hoved, skulder, knæ og tå

Beskrivelse af sanglegen

Sangen styrker barnets kropsbevidsthed, og der øves koordination i forhold til, at tekst og berøring af kropsdelene skal følges ad.

Find de forskellige kropsdele, der er med i sangen. Sangen synges første gang langsomt og gentages hurtigere og hurtigere, mens barnet berører de forskellige kropsdele.

Jeg gik mig over sø og land

1. Jeg gik mig over sø og land,
da mødte jeg en gammel mand.
Han sagde så og spurgte så:
Og hvor har du vel hjemme?
Jeg har hjemme i Trampeland,
Trampeland, Trampeland,
og alle dem, som trampe kan,
de har hjemme i Trampeland.
2. Jeg gik mig over sø og land,
da mødte jeg en gammel mand.
Han sagde så og spurgte så:
Og hvor har du vel hjemme?
Jeg har hjemme i Pegeland,
Pegeland, Pegeland,
og alle dem, som pege kan,
de har hjemme i Pegeland.
3. Jeg gik mig over sø og land,
da mødte jeg en gammel mand.
Han sagde så og spurgte så:
Og hvor har du vel hjemme?
Jeg har hjemme i Hinkeland,
Hinkeland, Hinkeland,
og alle dem, som hinke kan,
de har hjemme i Hinkeland.
4. Jeg gik mig over sø og land,
da mødte jeg en gammel mand.
Han sagde så og spurgte så:
Og hvor har du vel hjemme?
Jeg har hjemme i Hoppeland,
Hoppeland, Hoppeland,
og alle dem, som hoppe kan,
de har hjemme i Hoppeland.

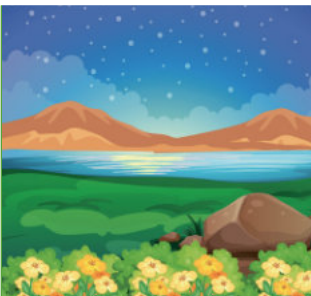

Jeg gik mig over sø og land

Beskrivelse af sanglegen

Jeg gik mig over sø og land er en klassisk sangleg, hvor børnene kan være med til at bestemme, hvilket land "manden" kommer fra og dermed vælge bevægelse. Der kan hoppes, trampes, klappes osv. Samtidig understøttes ordforrådet af bevægelsen.

Mens verselinjerne synges, danser børn og voksne i rundkreds med hinanden i hånden.

Nede i fru Hansens kælder

Nede i fru Hansens kælder kan man købe frikadeller
 Når man køber æg må man ikke lave skæg
 Når man køber margarine, må man ikke stå og grine

Beskrivelse af arbejdet med rim og remser

Der kan arbejdes med rim og remser på forskellig vis. Børnene kan sige remserne i kor – hviskende, højt, langsomt eller hurtigt. Der kan sættes bevægelse på remserne ved, at børnene går rundt, tramper eller klapper, mens remsen siges.

Samtidig kan der arbejdes med ordene samt rimene i remserne.

Dig og mig og vi to

Dig og mig og vi to
sejled' i en træsko.
Da vi kom til Langeland,
var vor træsko fuld af vand.
da vi kom til Rom, var vor træsko tom.

Beskrivelse af arbejdet med rim og remser

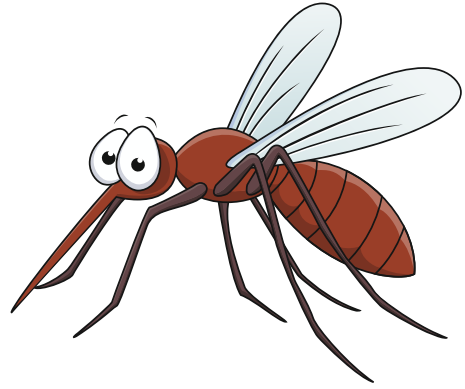
Der kan arbejdes med rim og remser på forskellig vis. Børnene kan sige remserne i kor – hviskende, højt, langsomt eller hurtigt. Der kan sættes bevægelse på remserne ved, at børnene går rundt, tramper eller klapper, mens remsen siges.

Samtidig kan der arbejdes med ordene samt rimene i remserne.

Myg

Lille myg, hvor er du grov,
Stak mit øre, mens jeg sov.
Se! Det fik en sjov kulør
Og det klør og klør og klør!

fra Krible krablerim for de små af Lotte Salling.
Forlaget Carlsen, 2014.

Beskrivelse af arbejdet med rim og remser

Der kan arbejdes med rim og remser på forskellig vis. Børnene kan sige remserne i kor – hviskende, højt, langsomt eller hurtigt. Der kan sættes bevægelse på remserne ved, at børnene går rundt, tramper eller klapper, mens remsen siges.

Samtidig kan der arbejdes med ordene samt rimene i remserne.

Brobygningsaktiviteter for børn mellem 4 og 6 år

Bøger

- *Mirakelkuren – en monster-saga*
- *Alfons og tallene*
- *Min ABC Natur i Danmark*

Mirakelkuren – en monster-saga

af Marianne Iben Hansen og Bodil Molich. Gyldendal.

Kort beskrivelse af bogen

Mirakelkuren er en fantastisk billedbogshistorie skrevet i et forrygende sprog. Teksten handler i store træk om det at være bange for monstre. Bogen giver en forklaring herpå, og samtidigt afsløres det, hvorfor de fleste familier altid mangler mindst 5 sokker eller strømper, når der lægges tøj sammen. Bogen er skrevet med brug af rytme og rim og har mange selvopfundne ord og bogstavrim. Den er en fornøjelse at læse og kan give anledning til mange snakke. Billederne i bogen underbygger handlingen og gengiver den til tider skøre handling i sjove og interessante billeder.

Beskrivelse af aktiviteter med bogen

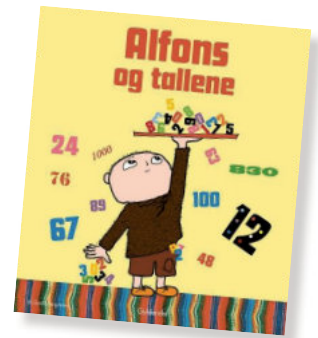
Bogen skal læses op med fokus på rim og rytme. Har man som oplæser overskud, bør man også gøre ekstra meget ud af at udtale bogstavrimene. Handlingen tager udgangspunkt i et kendt problem blandt børn og voksne - at der altid mangler den ene sok.

Alfons og tallene

af Gunilla Bergström. Gyldendal

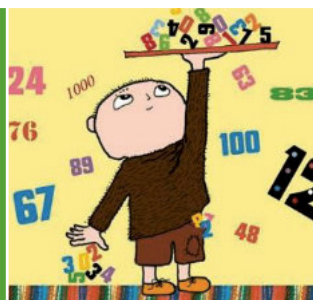
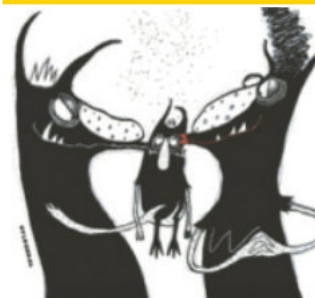
Kort beskrivelse af bogen

Alfons og tallene er en af mange Alfons bøger. Bogen handler om, hvordan Alfons tæller ned til sin 6 års fødselsdag. I bogen visualiseres tal samtidig med, at mængdebegreber, tal, mål og penge præsenteres. Der er små fakta-bokse på hver side.

Beskrivelse af aktiviteter med bogen

Bogen giver anledning til at snakke med børnene om de nævnte begreber samt det at glæde sig til noget.

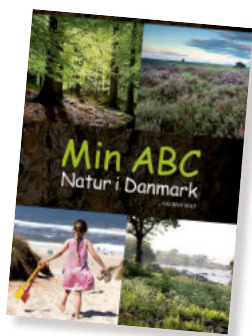

Min ABC Natur i Danmark

af Kim Boye Holt. VAERKSTADT

Kort beskrivelse af bogen

Min ABC Natur i Danmark er en flot billedbog med smukke billeder af dansk natur og naturfænomener. Mange begreber og fænomener fra naturen forklares via billeder og enkle forklaringer i tekstbokse. Alle bogstaver gennemgås via billederne. Vokallydene gen-

nemgås med ikke-lydrette eksempler fra naturen. Det må man være opmærksom på som voksen.

Beskrivelse af aktiviteter med bogen

Samtale om billederne lægger op til udvikling af barnets sprogforståelse, kendskab til verden og viden om bogstaver og deres lyde. Bogen er oplagt til at samtale om naturen, før og efter man skal en tur ud i den. Billederne lægger op til, at man kan gå på opdagelse i dem og finde flere ord og begreber at snakke om. Desuden vil samtaler med udgangspunkt i billederne lægge op til, at børnene fortæller om egne oplevelser i naturen.

Sange – herunder fagtesange

- **Rokke tand**
- **En kort en lang**
- **Sansesangen**

Begrundelse for at synge sammen

At synge sammen understøtter fællesskabet i børnegruppen. Ved at børnegruppen deltager i fællessange arbejdes der hen imod, at børnene efterhånden lærer de udvalgte sangtekster udenad. Samtidig er det oplagt, at børnene får erfaring med at synge sangene efter sangbog/sanghæfte, så børnene kan se den tilhørende tekst.

Rokke tand**Beskrivelse af sangen**

Sangen er valgt, da alle børn på dette alderstrin har erfaringer med rokketænder. De kan bidrage med historier om deres egne rokketænder.

Gentagelserne i sangen hjælper børnene med at huske teksten.

En kort en lang**Beskrivelse af sangen**

Sangen har fokus på rim og indbyder til, at børnene samarbejder om at finde nye rimord til 4. til 7. verselinje. Ordene skal rime. For at understøtte teksten kan man indledningsvist tegne en kort og en lang linje, en trekant, en stang og en klokke på et stykke papir. Peg på tegningerne, mens der synges eller illustrer ordene med kroppen.

Sansesangen**Beskrivelse af sangen**

Sangen har fokus på kropsdele og lægger op til, at der snakkes om børnenes sanseoplevelser mens den pågældende kropsdel berøres.

Regellege

- *Banke bøf*
- *Byen sover*
- *Alle min kyllinger kom hjem*

Begrundelse for at lege regellege

Der arbejdes hen imod, at barnet kender og kan deltage i regellege med de krav, det stiller til turtagning og regler.

Legene er valgt, da børnene i et legende univers blandt andet arbejder med turtagning, koncentration og opmærksomhed. Samtidig gør børnene sig erfaringer med at "tabe" eller det "ikke at blive taget" i et ufarligt univers.

Banke bøf

Beskrivelse af legen

Alle børnene sætter sig i en rundkreds. Et barn går rundt og lægger hånden på de andre børns hoveder, idet han/hun siger: "banke". Det vil sige, barnet går rundt og siger "banke, banke, bøf". Den, man rører ved, når man siger "bøf", rejser sig op og skal nu løbe i modsat retning rundt om kredsen. Det gælder om at komme først om til den tomme plads. Den, der kommer sidst, skal så gå rundt og «banke, banke, bøf».

Byen sover

Beskrivelse af legen

Der udvælges 2-4 personer alt efter, hvor mange deltagere der er. De udvalgte børn siger: "Byen sover", og de øvrige deltagere gemmer hovedet i armene og lukker øjnene.

De udvalgte børn går stille rundt og prikker én sovende hver, hvorefter de lister tilbage til udgangspunktet. Når alle er på plads siges: "Byen vågner", og dem, der er blevet prikket, rækker hånden op. De prikkede skiftes til at sige, hvem de tror, der har prikket dem. Når alle er kommet med deres bud, fortæller "prikkerne", hvem de har prikket. De, der har gættet rigtigt, bytter plads med dem, der har prikket dem. Gættes der forkert, fortsætter "prikkeren".

Alle min kyllinger kom hjem

Beskrivelse af legen

Der vælges en kyllingemor og en ræv, mens resten er kyllinger. I den ene ende af området er skoven, i den anden ende står kyllingemor med alle sine kyllinger.

Kyllingemor sender sine kyllinger over i skoven. På vejen driller de ræven, som går på stykket mellem skoven og kyllingemor. Så kalder kyllingemor sine kyllinger hjem.

Kyllingemor: "Alle mine kyllinger kom hjem."

Kyllingerne: "Det tør vi ikke."

Kyllingemor: "Hvorfor ikke?"

Kyllingerne: "Ræven er ude."

Kyllingemor: "Hvad gør ræven?"

Kyllingerne: "Den æder os."

Kyllingemor: "Kom alligevel!"

Nu løber kyllingerne. Midtvejs står ræven, der fanger dem, han kan få fat i og "æder" dem. De fangede kyllinger går ud af legen, som gentages, indtil ræven har fanget alle kyllingerne. Den, der fanges sidst, bliver ræv næste gang.

Sanglege

- *Bro Bro Brille*
- *Per Syvspring*
- *Tossesang*

Begrundelse for at synge sanglege

Ved at arbejde med sanglege styrkes børnenes motorik samtidig med, at bevægelserne understøtter ordene i sangteksten.

Deltagelse i sanglegene inddrager børnene i et fællesskab, hvor de samarbejder og sammen skaber sangens univers. Fagterne understøtter sangteksterne.

Bro Bro Brille

Beskrivelse af sanglegen

Bro Bro Brille er en klassisk sangleg, hvor teksten kræver forklaring for at give mening for børnene. Sanglegen lægger op til, at man skal passe på ikke at komme i *den sorte gryde*.

To børn aftaler i hemmelighed, hvem der er sol og måne. De to børn stiller sig med løftede arme i bro, som de andre kan gå igennem. De andre går igennem i kæde. De har fat ved hinandens skuldre, således at den forreste har den efterfølgendes hænder på sine skuldre osv. bag ved hinanden.

Ved ordet "gryde" sænker sol og måne armene og fanger en fra kæden. Den tilfangetagne bliver spurgt, om hun vil være sol eller måne og svarer ved at hviske. Fangen stiller sig så bag ved enten sol eller måne - alt efter, hvad hun har valgt.

Til sidst kommer styrketræningen: De, der står bag ved solen, lægger armene om livet på den foran - og på samme måde i månens lejr. Sol og måne trækkes fra hinanden.

Per Syvspring

Beskrivelse af sanglegen

Sanglegen har fokus på kropsdele samt højre og venstre. Samtidig understøtter bevægelse og sangtekst hinanden.

Mens sangen synges, danser deltagerne i en rundkreds.

På ordet én: Højre hånd sættes på højre kind.

På ordet to: Venstre hånd sættes på venstre kind.

På ordet tre: Højre knæ sættes i gulvet

På ordet fir: Venstre knæ sættes i gulvet

På ordet fem: Højre albue i gulvet

På ordet seks: Venstre albue i gulvet

På ordet syv: Slå en kolbøtte

Tossesang

Beskrivelse af sanglegen

Sangen lægger op til, at man tør opføre sig fjollet i et trygt univers. Børnene går i en rundkreds, med sideskridt (gå, samle, gå, samle...) med hinanden i hænderne, mens der synges: Nu skal vi ha en tossesang, tossesang, tossesang, nu skal vi ha en tosse sang, og alle kan være med.

Den voksne spørger: Har vi holdt hinanden i hænderne?

Børnene svarer: Ja

Den voksne spørger: Har vi holdt hinanden på hovederne?

Børnene svarer: Nej

Børnene lægger hænderne på hovedet af dem, de står ved siden af, mens de går rundt og synger endnu et vers.

Som variation skal børnene holde hinanden på mave, numse, knæ, skulder, fødder mm.

Rim og remser

- **Jeg er en hæslig fyr, en grim vampyr**
fra Mustafas Kiosk og andre rim for børn af Jakob Martin Strid. Politisk revy.
- **Bennys bukser brændte**
fra Rasmussens ABC af Halfdan Rasmussen. Carlsen.
- **Giraffen Gimbo**
fra Bager Basse og andre børnerim af Lotte Salling. Klematis.

Begrundelse for at arbejde med rim og remser

At arbejde med sprogets lydlige side understøtter børnenes sproglige opmærksomhed og peger

frem mod og understøtter den senere afkodningen (læsning). Fokus går fra sprogets indholdsside til dets forside. Børnehavebarnet skal have kendskab til rim og remser, kunne sige kendte rim og remser og gerne producere egne vrøvle-rim og -remser.

Beskrivelse af arbejdet med rim og remser

Der kan arbejdes med rim og remser på forskellig vis. Børnene kan sige remsen i kor – hviskende, højt, langsomt eller hurtigt. Der kan sættes bevægelse på remsen ved, at børnene går rundt, tramper eller klapper, mens remsen siges. Samtidig kan der arbejdes med ordene samt rimene i remsene.

Fantasi og fortællinger

- **Arbejde med eventyr som genre samt dramatisering af eventyr**
- **Arbejde med dialogisk læsning**
- **Arbejde med "billedhistorier"**

Begrundelse for at arbejde med fri fantasi og fortælling

Eventyrgenren giver mulighed for at tale med børnene om nogle almenmenneskelige vilkår samtidig med, at eventyret rummer en fast genkendelig struktur.

At deltage i **dramatisering af eventyr** med en klar struktur understøtter børnenes fortællekompetencer. De får erfaringer med at omsætte en

fortælling til drama, hvor kroppen hjælper med at huske fortællingen. Teater og historiefortælling giver rum for at udvikle børns fantasi og selvværd samt udvikle sammenhold og identitet i gruppen.

Arbejdet med **dialogisk læsning** understøtter samtidig børnenes ordforråd og talesproglige kompetencer, da der i den dialogiske læsning er fokus på udvalgte ord og begreber. Gennem den dialogiske læsning vækkes barnets fantasi og nysgerrighed.

At arbejde med **billedhistorier** opøver børnenes sproglige udtryksformer og narrative kompetencer samt peger frem mod barnets senere læseforståelse og fortælleglæde.

Arbejde med eventyr som genre samt dramatisering af eventyr

Beskrivelse af arbejdet med eventyr og dramatisering

Når der arbejdes med eventyret som genre, er det vigtigt, at børnene gradvist bliver bevidste om udvalgte eventyrtræk.

Forud for dramatiseringen læses eventyret højt for børnene, hvorved både børn og voksne lærer historien at kende. Man behøver ikke at lære historien udenad, men det er vigtigt, at man læser langsomt og kigger op. På den måde sker fortællingen mellem oplæseren og børnene.

Under dramatiseringen er det en god idé at fortælle uden at læse op. Den voksne er historiefortæller, mens børnene understøtter historien med eventuelle replikker. Brug evt. kostumer, sminke eller hatte, så børnene lettere kan forestille sig, at de spiller en anden. Som historiefortæller kan man også tage en hat eller en kappe på. Det understreger, at man ikke er sig selv. Det er generelt en god idé at vise børnene, hvad man forventer, de skal gøre. Når den voksne på den måde er styrende, fjernes ansvaret for dramatiseringen fra børnene.

Arbejde med dialogisk læsning

Beskrivelse af dialogisk læsning

Alle bøger kan i princippet bruges til dialogisk læsning. Det vigtigste er dialogen med børnegruppen, hvor børnene lærer at bruge sproget og jonglere med et voksende ordforråd. I litteraturlisten bagest i materialet er nævnt nogle links med materialer, som er velegnet til dialogisk læsning.

Før læsningen:

Læs bogen, så handlingen er kendt og udvælg

vigtige nøgleord, som ønskes brugt i dialogen med børnene*. Introducer bogen for børnene og fortæl lidt om handlingen ud fra bogens forside. Fortæl evt. hvem forfatteren er.

Under læsningen:

Læs bogen med børnene og hold pause undervejs, så der er plads til dialog.

Stil åbne spørgsmål og undgå ja/nej-svar. Brug hvordan, hvad og hvorfor).

Følg barnets nysgerrighed og spørg ind til den og husk at vente på svaret. Vis, hvordan man læser ved at lade fingeren følge teksten under læsningen.

Efter læsningen:

Snak med børnene om bogens indhold. Brug de nye ord, som bogen indeholder. Jo flere gange børnene hører ordene, jo større sandsynlighed er der for, at de husker dem og selv anvender dem. Den dialogiske læsning lægger op til, at den samme bog læses gentagne gange, så børnene gradvist kan deltage mere aktivt i læsningen af den.

Arbejde med "billedhistorier"

Beskrivelse af arbejdet med "billedhistorier"

At arbejde med billedhistorie vil sige, at børn og voksne selv sætter ord på fortællingen i en billedbog eller på et billede. Velegnede titler til arbejdet med billedfortællinger er blandt andet *Paraplyen* af Ingrid og Dieter Schubert, *Lille Kvast på skattejagt* af Pierre Bailly og Céline Fraipont (der findes flere i serien) eller *Papegøjerne spang Gok!* af Peter Adolphsen og Rasmus Bregnhøj. I de nævnte bøger er billederne bærende for fortællingen, hvorfor børn og voksne i fællesskab kan skabe deres egne fortællinger.

Opdagende skrivning

- *Fokus på barnets navn og skriftsprog brugt i praktiske sammenhænge i institutionen og i nærmiljøet*
- *Opmærksomhed på anvendelsen bogstaver og tal*

Begrundelse for at arbejde med opdagende skrivning

At gøre børnene opmærksomme på bogstavernes formside og gradvist lade dem blive fortrolige med bogstavernes lyde er afgørende for den senere læse- og skriveudvikling.

I den senere læseindlæring tages der udgangspunkt i bogstavernes lyde - fx at bogstavet i har lyden [iii]. Bogstavernes lyde kan kobles med håndfonemer for at understøtte hukommelsen, da håndfonemer illustrerer bogstavernes lyde.

Når de voksne i daginstitutionen, SFO'en og indskolingene bruger skriftsproget aktivt, får børnene gradvist en forståelse for skriftsprogets funktion og tillægger dermed skriftsprogets betydning.

Beskrivelse af arbejdet med opdagende skrivning

Gennem leg og samtale får førskolebarnet gradvist erfaringer med, hvad skriften kan anvendes til. Skrift støtter hukommelsen fx via ønskesedler og indkøbssedler, og samtidig fastholder skrift talen over tid.

Gennem leg og samtale får førskolebarnet erfaring med, hvad skrift kan. Tekst kan fastholdes over tid. Når der på forskellig vis arbejdes med skriftsproget, erfarer barnet, at skriftsproget er konstant, mens talesproget er flygtigt. Denne erkendelse er vigtig for barnets senere læse- og skriveudvikling.

Der kan arbejdes med at give børnene erfaringer med skriftsproget ved, at de ser deres navn brugt på skrift i forskellige sammenhænge i daginstitutionen – på tegninger, i garderoben og ved bordene samt ved, at skriftsproget bruges i naturlige sammenhænge i institutionen fx som skilte ved puslespil og tuscher.

Børnene kan gå på bogstavjagt og lede efter bogstaverne i deres navne i bøger, der læses, og de kan gå på bogstav-, tal- eller symboljagt i nærmiljøet. I et bymiljø findes skrift og symboler på biler, vej- og trafikskilte, butiksnævne osv. Motivationen for at skrive/skrible er størst, når aktiviteten indgår i en meningsfuld sammenhæng fx i en legesituation, hvor børnene skal skrive indkøbsliste, prisskilte til en butik, billetter til en forestilling osv.

Barnet kan få erfaringer med skriftsproget gennem deres tegninger. Børnetegninger udtrykker dels et æstetisk behov, dels et kommunikativt behov hos barnet. Barnets skriblerier og den voksnes skrift kan hjælpe barnet med at forklare, hvad tegningen forestiller og dermed give børnene et værktøj til at formidle deres mundtlige fortælling. Når barnets forklaring til en tegning er skrevet ned, kan man senere hente tegningen frem og snakke om den.

Forud for skolestart arbejdes der frem mod, at barnet kan læse og måske skrive sit eget navn, kender læseretningen og ved, at det skrevne kan læses.

Endelig kan skriftsproget illustrere de nationaliteter, der er repræsenteret i institutionen fx ved, at der står velkommen på alle de sprog, der er repræsenteret i institutionen, eller ved at barnets navn står skrevet med skrifttegn på barnets modersmål.

Matematisk opmærksomhed

Matematisk opmærksomhed handler om at få øje på matematikken i hverdagens aktiviteter og leg - "at se verden med matematikbriller på". Det gør vi, når vi tæller, dækker bord, finder redskaber i sandkassen eller får øje på tal omkring os. Når børnene er 3-4 år, kan de begynde at tælle samtidig med, at de peger på genstande.

Men matematisk opmærksomhed er mere end tal. Det handler også om, hvordan vi styrker børnenes matematiske sprog, forståelse og opdagelse af verden. Der er en tæt sammenhæng mellem sproglig og matematisk opmærksomhed.

Børn får forståelse af verden gennem matematiske begreber, som vi bruger, når vi beskriver omgivelserne - oppe og nede, trekantet og rundt, større end og mindre end.

Matematisk opmærksomhed handler også om at orientere sig i rummet og færdes i lokalområdet. Ved at tale med børnene om tings placering og retningen hen til "noget" styrkes deres mentale billeder. Lad fx børnene lukke øjnene og pege forskellige steder hen; find loftet, vinduet, døren osv., eller tal om, hvordan man dækker bord, og hvor servicet skal placeres i forhold til hinanden.

Hverdagen er fyldt med mønstre, former og farver, og børnene lærer om dette ved at genkende ligheder og forskelle. De kan gå på jagt efter geometriske figurer i kunst, arkitektur og håndværk, bygge med klodser i forskellige farver og former, lave perleplader med mønstre og klippe figurer.

I børnenes leg opdager de forskelle og ligheder mellem størrelser. Måling handler først og frem-

mest om at sammenligne, hvem eller hvad der er størst eller mindst, højest og lavest osv.

Endelig understøtter forskellige former for sortering ud fra både størrelse, form og farver barnets senere matematiske begrebsforståelse.

Aktiviteter særligt for de 4-6-årige:

I børnenes hverdag og leg kan de opdage matematiske begreber, tal og antal, mængder, rækkefølger, retninger, mønstre, former, farver m.m. Det kan de fx når de:

- Dækker bord og taler om, hvor mange tallerkner, der skal bruges.
- Skærer frugt og deler et stykke frugt ud til hver.
- Rydder op og sortere legetøjet i de rigtige kasser.
- Bygger med klodser og taler om farver og former.
- Leger i sandkassen og undersøger hvilken spand, der indeholder mest sand.
- Laver sanglegen "Per syv spring" og snakker om og viser højre og venstre.
- Læser i bogen "Alfons og tallene."
- Leger "Banke bøf" og løber hurtigt eller langsomt og i hver deres retning.
- Synger "En kort en lang" og er viser, hvad der er kortest og længst.
- Spiller Vildkat og snakker om former, farver og genstande.
- Spiller kortspil og kender forskel på tallene, farverne, kuløren og kan sortere dem herefter eller tælle sig frem til, hvem der har flest stik.
- Siger remser hurtigt eller langsomt eller klapper antallet af ord.
- Laver perleplader og danner mønstre.
- Snakker om klokken er, og om hvad der skal ske.

Spil

- *Vildkat*
- *Kortspil*
- *Puslespil*

Begrundelse for valg af spillet

De ovennævnte spil er valgt, da de har fokus på ordforråd, hukommelse og strategi.

Vildkat indeholder mere end 300 forskellige billeder, som kan anvendes til at udvide børnenes ordforråd. Det er derfor vigtigt, at både børn og voksne snakker sammen om, hvad billederne forestiller, og hvilken genstand man skal finde.

Billederne i spillet kan bruges på et utal af måder. De kan f.eks. bruges som udgangspunkt for at snakke om begreber og kategorier, hvad passer sammen? Hvilke ting bruges på et badeværelse? Osv.

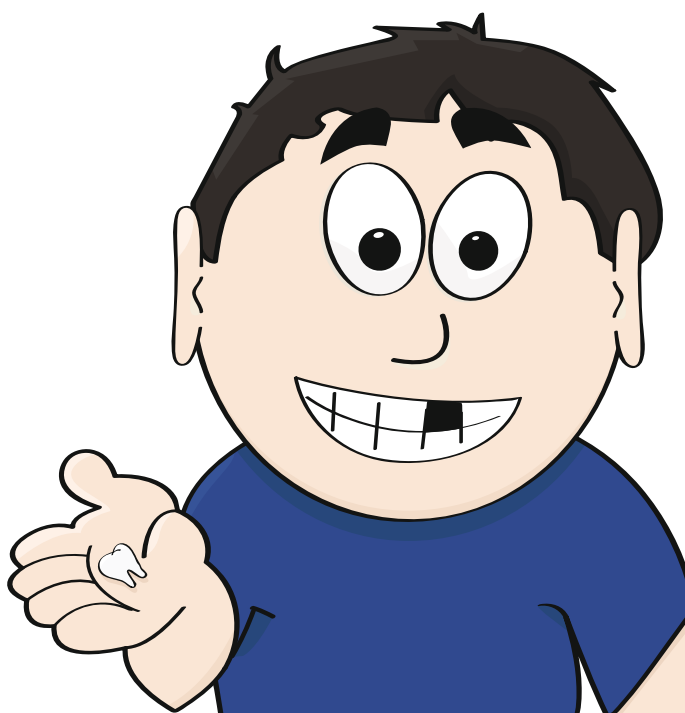
Kortspil kan anvendes til utallige spil og kan være med til udvikle børnenes strategi- samt talforståelse. I takt med at børnene bliver ældre, kan de lave gradvist mere komplicerede **puslespil**. Det er fortsat vigtigt at stimulere deres lyst til at lægge puslespil og gå på opdagelse i puslespilsbilleder. At lægge puslespil træner barnets hukommelse, koncentration og iagttagelse og dermed dets kognitive udvikling. Endelig styrker det barnets finmotorik at samle brikker op og lægge dem rigtigt uden at skubbe til de andre brikker. Dermed styrkes også øje-hånd koordination.

Rokke tand

1. Jeg har en rokketand
Og du kan tro den rokker
Min far vil hive i min tand
Men jeg sir – nej for pokker,
Det er min egen rokketand
Min rokke – rokke – rokke – tand.
Det er min egen rokketand
Min rokke – rokke – rokke – tand.

2. Jeg har en rokketand
Den rokker når jeg snakker
Min mor vil ha' min tand
Jeg får en ny med takker
Men jeg vil ha' min rokketand,
Min rokke – rokke – rokke – tand.
Men jeg vil ha' min rokketand
Min rokke – rokke – rokke – tand.

3. Jeg har en rokketand
Den rokker når jeg drikker
Min tand den kan li' saftvand
Og jeg sir' – skål – og hikker
For jeg kan li' min rokketand
Min rokke – rokke – rokke – tand.
For jeg kan li' min rokketand
Min rokke – rokke – rokke – tand

Rokke tand

Beskrivelse af sangen

Sangen er valgt, da alle børn på dette alderstrin har erfaringer med rokketænder. De kan bidrage med historier om deres egne rokketænder. Gentagelserne i sangen hjælper børnene med at huske testen.

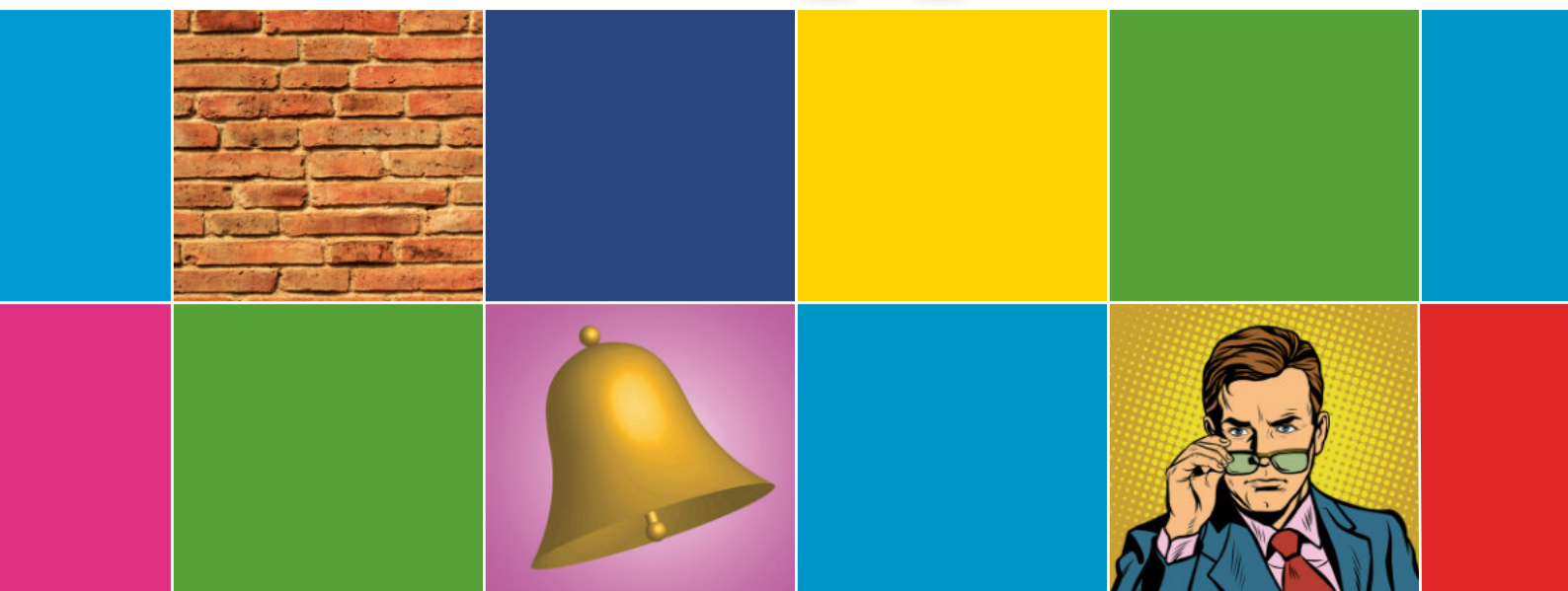
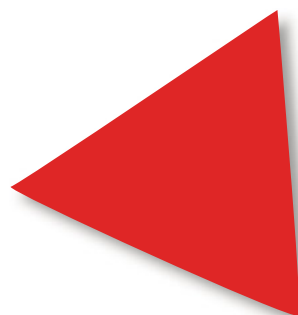
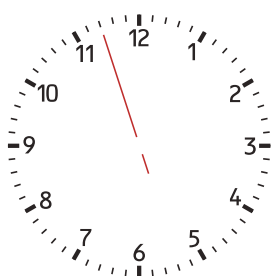
En kort en lang

En kort, en lang
 en trekant, en stang,
 en klokke der siger Ding-Dang
 Et ur, en mur, en mand
 der er sur
 en mand der er sur
 en mur, et ur
 en kort, en lang
 en trekant, en stang
 en klokke der siger Ding-Dang.

En kort en lang

Beskrivelse af sangen

Sangen har fokus på rim og indbyder til, at børnene samarbejder om at finde nye rimord til 4. til 7. verselinje. Ordene skal rime. For at understøtte teksten kan man indledningsvist tegne en kort og en lang linje, en trekant, en stang og en klokke på et stykke papir. Peg på tegningerne, mens der synges eller illustrer ordene med kroppen.

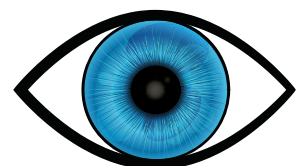
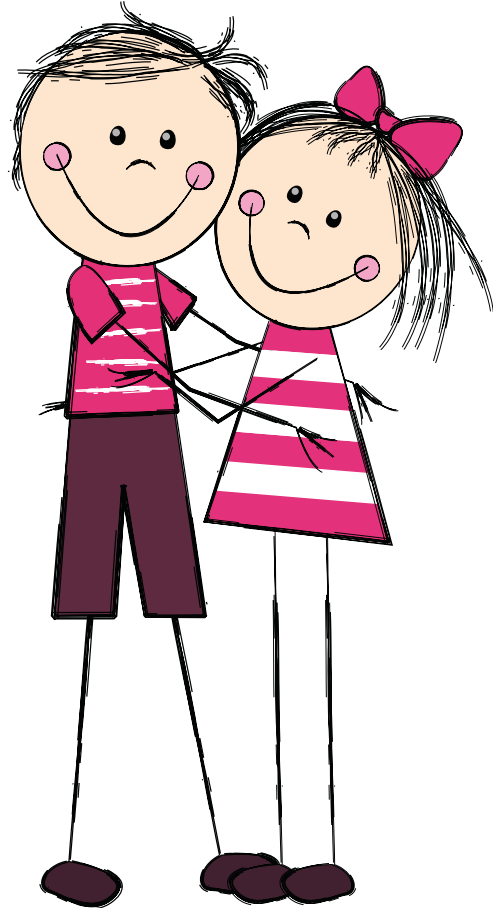
Sansesangen

1. Jeg kan høre med mit øre
Bilerne som kør' på gaden
Og musik til middagsmaden
Jeg kan høre når du si'r noget til mig
2. Jeg kan se med mine øjne
Røde, gule, grønne biler
Og dit ansigt når du smiler
Jeg kan se det når du kommer til mig
3. Jeg kan lugte med min næse
Stank fra bilerne på gaden
Og den gode lugt af maden
Jeg kan lugte når du slipper en prut
4. Jeg kan smage med min tunge
Søde bolsjer og citroner
Frikadeller og meloner
Jeg kan smage når du gir mig noget rart
5. Jeg kan mærke med mig selv
Jeg kan mærke noget der gør ondt
Jeg kan mærke noget er rundt
Jeg kan mærke når du gi'r mig et knus

Sansesangen

Beskrivelse af sangen

Sangen har fokus på kropsdele og lægger op til, at der snakkes om børnenes sanseoplevelser mens den pågældende kropsdel berøres.

Bro Bro Brille

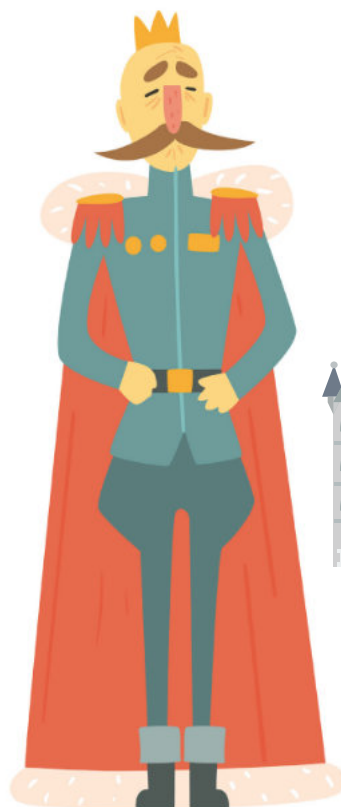
Bro, bro, brille!
Klokken ringer el've,
kejseren står på sit høje hvide slot,
så hvidt som et kridt,
så sort som et kul.
Fare, fare, krigsmand,
døden skal du lide,
den, som kommer allersidst,
skal i den sorte gryde.

Bro Bro Brille

Beskrivelse af sanglegen

To børn aftaler i hemmelighed, hvem der er sol og måne. De to børn stiller sig med løftede arme i bro, som de andre kan gå igennem. De andre går igennem i kæde. De har fat ved hinandens skuldre, således at den forreste har den efterfølgendes hænder på sine skuldre osv. bag ved hinanden. Ved ordet "gryde" sænker sol og måne armene og fanger en fra kæden. Den tilfangetagne bliver spurgt, om hun vil være sol eller måne og svarer ved at hviske. Fangen stiller sig så bag ved enten sol eller måne - alt efter, hvad hun har valgt. Til sidst kommer styrketræningen: De, der står bag ved solen, lægger armene om livet på den foran - og på samme måde i månens lejr. Sol og måne trækkes fra hinanden.

Første gang så la'r vi ham gå,
anden gang så lige så,
tredie gang så ta'r vi ham
og putter ham i gryden!

Per Syvspring

1. Har I aldrig set Per Syvspring danse?
Har I aldrig set Per Syvspring danse?
I tror, han ikke danse kan,
men han danser som en adelsmand.
Og det var én.
2. Har I aldrig set Per Syvspring danse?
Har I aldrig set Per Syvspring danse?
I tror, han ikke danse kan,
men han danser som en adelsmand.
Og det var én.
Og det var to.
3. Har I aldrig set Per Syvspring danse?
Har I aldrig set Per Syvspring danse?
I tror, han ikke danse kan,
men han danser som en adelsmand.
Og det var én.
Og det var tre.

Per Syvspring

Beskrivelse af sanglegen

Sanglegen har fokus på kropsdele samt højre og venstre. Samtidig understøtter bevægelse og sangtekst hinanden.

Mens sangen synges, danser deltagerne i en rundkreds.

På ordet én: Højre hånd sættes på højre kind.

På ordet to: Venstre hånd sættes på venstre kind.

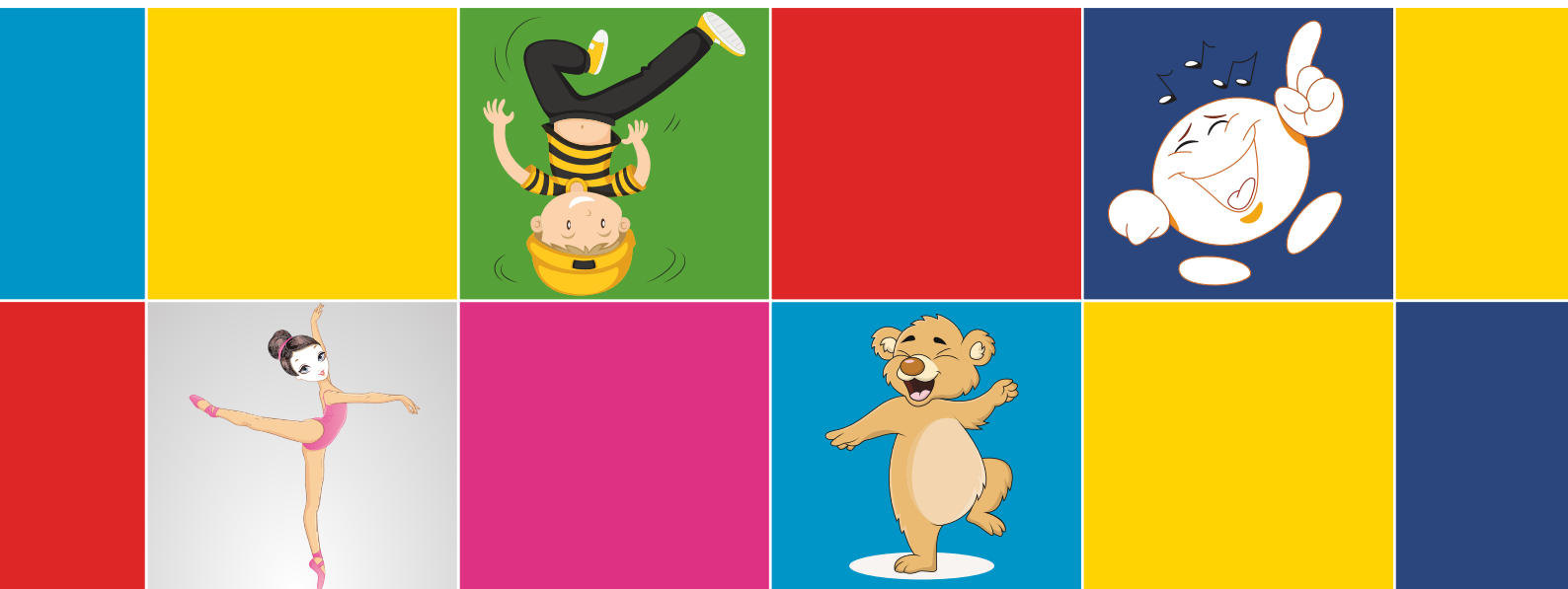
På ordet tre: Højre knæ sættes i gulvet

På ordet fir: Venstre knæ sættes i gulvet

På ordet fem: Højre albue i gulvet

På ordet seks: Venstre albue i gulvet

På ordet syv: Slå en kolbøtte

Tossesang

Nu skal vi ha' en tossesang tosse-
sang tossesang

Nu skal vi ha' en tossesang og
alle kan være med.

Tossesang

Beskrivelse af sanglegen

Sangen lægger op til, at man tør opføre sig fjollet i et trygt univers. Børnene går i en rundkreds, med sideskridt (gå, samle, gå, samle...) med hinanden i hænderne, mens der synges: Nu skal vi ha en tossesang, tossesang, tossesang, nu skal vi ha en tossesang, og alle kan være med.

Den voksne spørger: Har vi holdt hinanden i hænderne?

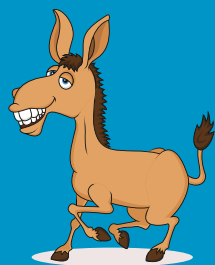
Børnene svarer: Ja

Den voksne spørger: Har vi holdt hinanden på hovederne?

Børnene svarer: Nej

Børnene lægger hænderne på hovedet af dem, de står ved siden af, mens de går rundt og synger endnu et vers.

Som variation skal børnene holde hinanden på mave, numse, knæ, skulder, fødder mm.

Jeg er en hæsliig fyr

Jeg er en hæsliig fyr, en grim vampyr
Et frygteligt stygt og uhyggeligt dyr

Jeg er ond og fræk, jeg lugter af bræk
Og dem, der ser mig, de dør af skræk

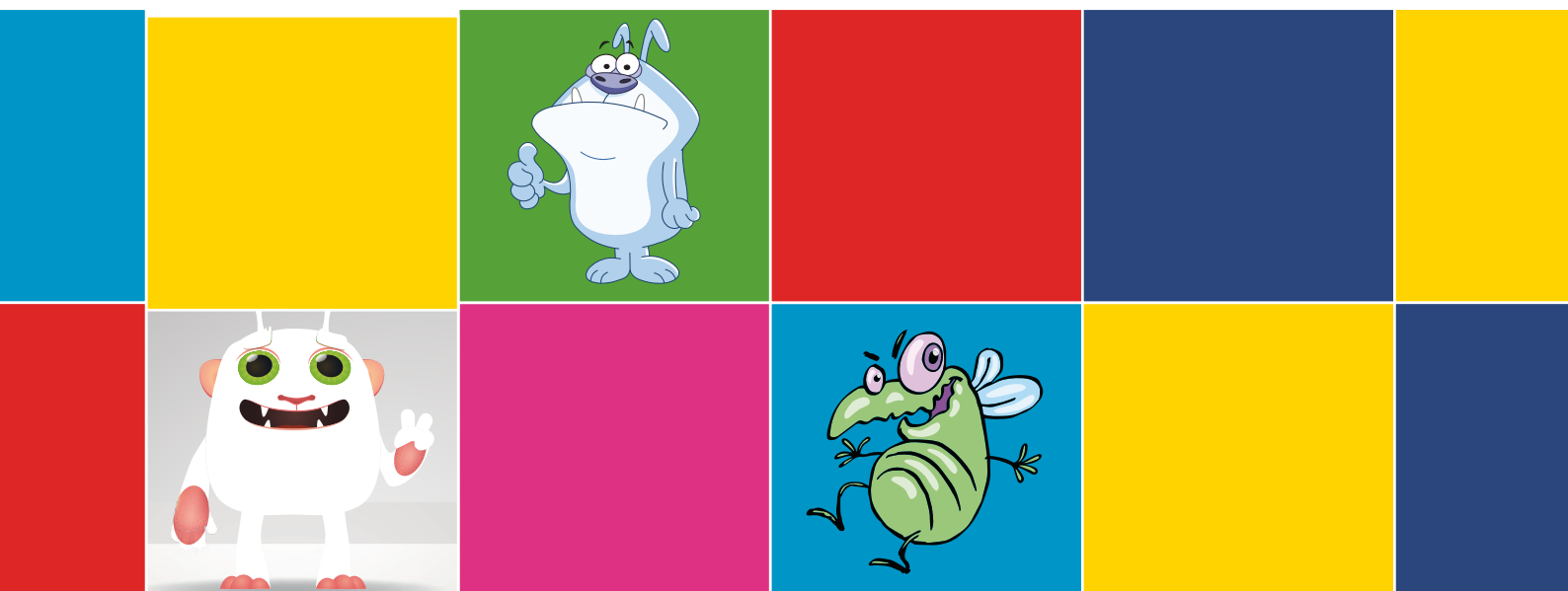
Jeg har tænder og kløer og horn og skæl
Min dårlige ånde slår folk ihjel

For et monster som mig er det bare noget møg
Når man kun er tre centimeter høj

*fra Mustafas Kiosk og andre rim for børn af
Jakob Martin Strid. Politisk revy.*

Beskrivelse af arbejdet med rim og remser

Der kan arbejdes med rim og remser på forskellig vis. Børnene kan sige remsen i kor – hviskende, højt, langsomt eller hurtigt. Der kan sættes bevægelse på remsen ved, at børnene går rundt, tramper eller klapper, mens remsen siges. Samtidig kan der arbejdes med ordene samt rimene i remsene.

Bennys bukser brændte

Bennys bukser brændte

Børge råbte Åh

Børge havde nemlig Bennys bukser på

Beskrivelse af arbejdet med rim og remser

Der kan arbejdes med rim og remser på forskellig vis. Børnene kan sige remsen i kor – hviskende, højt, langsomt eller hurtigt. Der kan sættes bevægelse på remsen ved, at børnene går rundt, trapper eller klapper, mens remsen siges. Samtidig kan der arbejdes med ordene samt rimene i remsene.

Giraffen Gimbo

En giraf med navnet Gimbo
 Drak en rom og dansed' limbo,
 Bøjede derfor halsen ned
 Så den ganske gik af led.

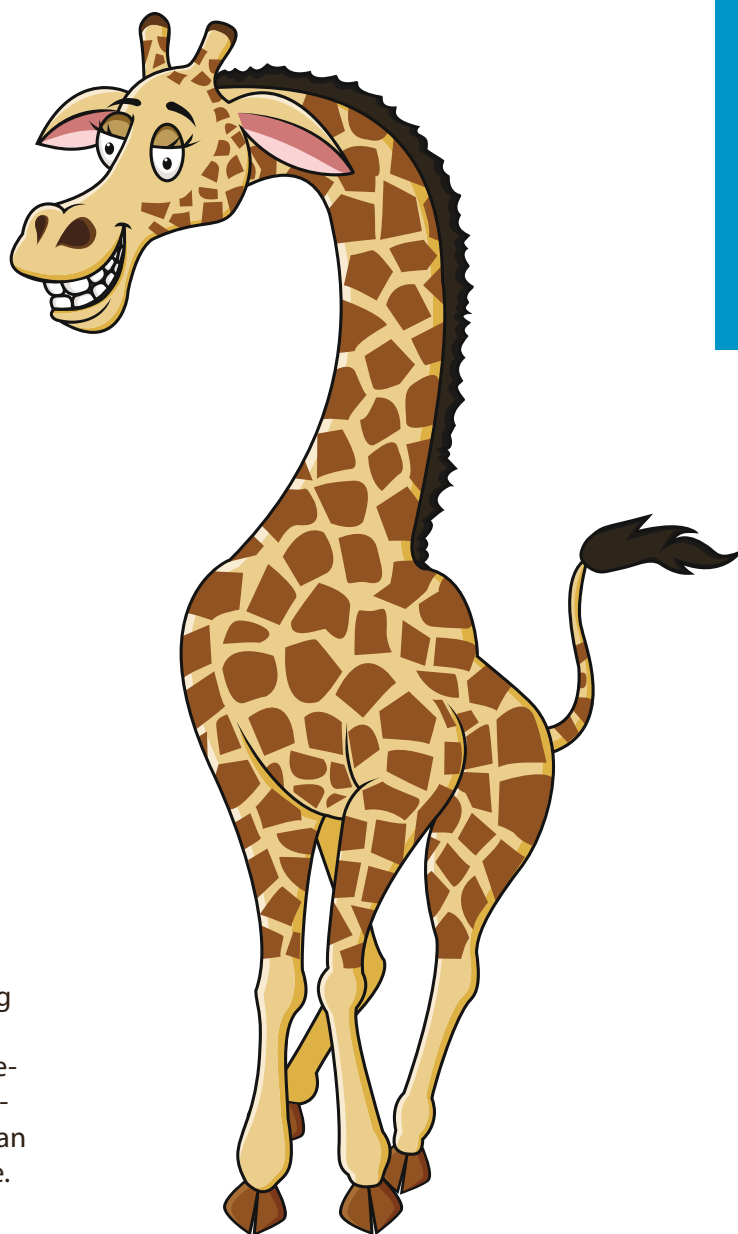
Gimbo tog til kiropaktor
 På sin gamle grønne traktor
 Fik et ryk, nej ti, nej tres
 Og sin hals lagt i krompres

Nu er Gimbo atter klar
 Til at gå på dansebar.
 Gimbo tør dog med sin hals
 Kun at ta' en stille vals.

Giraffen Gimbo fra Bager Basser og
 andre børnerim af Lotte Salling.
 Forlaget Klematis.

Beskrivelse af arbejdet med rim og remser

Der kan arbejdes med rim og remser på forskellig vis. Børnene kan sige remsen i kor – hviskende, højt, langsomt eller hurtigt. Der kan sættes bevægelse på remsen ved, at børnene går rundt, tramper eller klapper, mens remsen siges. Samtidig kan der arbejdes med ordene samt rimene i remsene.

Brobygningsaktiviteter for børn mellem 6 og 8 år

Bøger

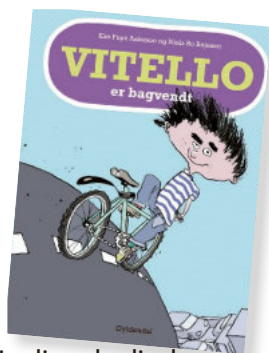
- *Vitello er bagvendt*
- *Den store bog om forskellighed*
- *Nu bliver det sjovt! Matematik*
- *Hele herligheden - 120 rim om 120 ord om 120 ting mellem himmel og jor*

Vitello er bagvendt

af Kim Fupz Aakeson.
Gyldendal

Kort beskrivelse af bogen

Vitello er bagvendt handler om drengen Vitello, der en morgen vågner op og er træt af alt - træt af sine venner og træt af den forudsigelige dagligdag. Han beslutter derfor at gøre alting bagvendt. Vitello-bøgerne er forløbs-bøger, hvor nogle af bøgerne egner sig til førskolebørn, mens andre har skolebørn som målgruppe. Vitello bringer sig gennem bøgerne ud i talrige konfliktyldte situationer, men hans beslutsomhed og vedholdenhed bringer ham gennem livets genvordigheder. I fortællingens baggrund optræder hans alenemor, som den faste voksenfigur, der venter som en tryk base samt vennerne Max, Hasse og møgungen William. Bogen skildrer både konflikter, men også venskab og sammenhold.

Beskrivelse af aktiviteter med bogen

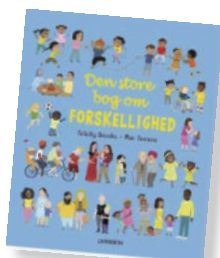
Bøgernes frække tone og karikerede streg tiltaler børn og giver anledning til en samtale om livets små og store udfordringer - som fx. venskab, kæresten, kedsomhed, familiemønstre, mod, det at være bange, grænser og tro.

Den store bog om forskellighed

Af Felicity Brooks og Mar Ferrero

Kort beskrivelse af bogen

Den store bog om forskellighed understreger den evigtgyldige og vigtige pointe, at alle mennesker er forskellige (og heldigvis for det). Her er eksempler på forskellige måder at bo på,

hvilket tøj vi tager på, maden vi spiser, de liv vi lever. Her er ingen fordomme. Tværtimod er bogen en hyldest til diversitet, hvor alle børn kan spejle sig selv og menneskene omkring dem.

Kort beskrivelse af aktiviteter med bogen

Den store bog om forskellighed er en anderledes faktabog. Bogen er velegnet til samtaler i børnegrupper om, hvad forskellighed er, og hvorfor det er så fantastisk, at vi alle er forskellige - og samtidig kan børnene spejle sig i bogen univers og evt. genkende sig selv.

Bogens tekst og illustrationer lægger op til, at børnene sætter ord på "sig selv" og deres egen verden og samtidig får viden om og sætter ord på andre mennesker og kulturer. At forstå og "hylde" mangfoldighed og forskelle af alle slag (familieformer, interesser, kultur og religion, fysiske forskellige osv.) hjælper børnene med at styrke deres selvværd samt forståelse af og tilknytning til andre mennesker.

Nu bliver det sjovt! Matematik

Af Anne Sofie Sternberg

Kort beskrivelse af bogen

Nu bliver det sjovt - Matematik handler om at gå på opdagelse i matematikkens verden gennem hverdagsaktiviteter, hvor børnene møder forskellige matematiske begreber og færdigheder. Bogen henvender sig til børn mellem 6-8 år, som gennem samtale med en voksen om billederne i bogen og hverdagsseksempler kan udvikle deres matematiske opmærksomhed, begrebsforståelse og begyndende matematiske færdigheder.

Beskrivelse af aktiviteter med bogen

Bogen er en lille fagbog som gennem illustrationer og hverdagsseksempler sætter fokus på børnenes matematiske opmærksomhed. Den lægger op til at styrke børnenes matematiske færdigheder og forståelse for tal, geometri og matematikkens sprog igennem samtale og aktiviteter.

I bogen bliver børnene præsenteret for matematikken i hverdagen: At tælle, lægge sammen, tage fra, dele, måle og veje. Bogen lægger op til, at man kan lave nogle af de praktiske aktiviteter sammen, hvor man anvender matematiske begreber.

Hele herligheden - 120 rim om 120 ord om 120 ting mellem himmel og jord

Af Marianne Iben Hansen og Niels Bo Bojesen

Kort beskrivelse af bogen

Hele herligheden - 120 rim om 120 ord om 120 ting mellem himmel og jord er et festfyrværkeri af rim om de allermost almindelige, men også lidt utilgængelige ord, nemlig de 120 ord, som alle børn i indskolingens skal kende rigtig godt. Ordene forekommer så hyppigt, at når de er automatiseret, så er læsningen hjulpet godt på vej – og med bogen her, er det sjovt. Jo bedre børn kender ord som AT, DER og FORDI, jo lettere bliver det at læse og skrive - og forstå de tekster, der læses. Ordene bliver gradvist sværere gennem bogen.

Nogle rim er på to linjer, mens andre er små fortællinger på vers.

Kort beskrivelse af aktiviteter med bogen

Bogen stimulerer sprogforståelsen samt glæde ved at lege med ord, rim og rytme. Hele herligheden inviterer børn og voksne til sammen at gå på opdagelse i de 120 ord både hjemme, i SFO og i skolen. Rimene lægger op til små hverdagsfilosofiske samtaler, med- og videredigtning samt at sætte bevægelser på rimerne. Via forfatterens hjemmeside kan man få adgang til beats, som kan anvendes i arbejdet med rimene.

<http://marianneibenhansen.dk/> Samtidig kan børn og voksne opdage faste vendinger i rimene. Hvad betyder det fx at gå til ro, eller at der går ged i. Her er meget at smile af, tænke over og snakke om.

<http://marianneibenhansen.dk/>

Sange

- *Er du Sur og trist*
- *Tre små kinesere*
- *Tælle til en og tælle til to*

Begrundelse for at synge sammen

At synge sammen understøtter fællesskabet i børnegruppen. Ved at børnegruppen deltager i fællessange arbejdes der hen imod, at børnene efterhånden lærer de udvalgte sangtekster udenad. Samtidig gør børnene sig erfaring med at synge sangene efter sangbog/sanghæfte, så børnene kan se den tilhørende tekst.

Regellege

- *Katten efter musen*
- *Hospitals-tik*
- *Kongens efterfølger*

Begrundelse for at lege regellege

Der arbejdes hen imod, at barnet kender og kan deltage i regellege med de krav, det stiller til turtagning og regler.

Legene er valgt, da børnene i et legende univers blandt andet arbejder med turtagning, koncentration og opmærksomhed. Samtidig gør børnene sig erfaringer med at "tabe" eller det "ikke at blive taget" i et ufarligt univers.

Katten efter musen

Beskrivelse af regellegen

Legen handler om, at katten skal fange musen. Der findes talrige variationer, hvilket gør, at legen kan udvikle sig. Deltagerne står parvis, i en rundkreds. Et par træder ud, og den ene vælges til mus, den anden til kat. Katten er nu efter musen. Musen kan redde sig ved at stille sig ved siden af et af de andre par, og så er det den, der står længst væk, der er musen. Rører katten musen, byttes der roller.

Hospitals-tik

Beskrivelse af regellegen

En eller to personer vælges som fangere. Når man bliver rørt af en fanger, bliver man "syg".

Man lægger sig så ned på gulvet. For at blive "rask" igen, skal fire af de andre børn hjælpe "den syge" på hospitalet. De fire børn løfter patienten hen på måtten (hospitalet). Et barn til hver arm og ben. Efter ankomsten til hospitalet kan man atter deltage i legen. Hjælperne er helle, når de rører den syge, samt når de er på hospitalet.

Kongens efterfølger

Beskrivelse af regellegen

Kongens Efterfølger er en klassiker. Den går ud på, at alle skal efterabe kongen. Hvis kongen løfter armen, løfter alle armen. Kongen kan lave utallige bevægelser. Klø sig som en abe, sig som en hest, hoppe som en kænguru osv.

Legen kan varieres på mange måder. Man kan aftale et tema: efterligninger af dyr, sportsgrene osv. Det er kun fantasien, der sætter grænserne her.

Sanglege

- *Tornerose var et vakkert barn*
- *Enebærbusk*
- *Flyv lille påfugl*

Begrundelse for at synge sanglege

Ved at arbejde med sanglege styrkes børnenes motorik samtidig med, at bevægelserne understøtter ordene i sangteksten. Der arbejdes hen imod, at barnet deltager og kender strukturen i udvalgte sanglege.

Deltagelse i sanglegene inddrager børnene i et fællesskab, hvor de samarbejder og sammen skaber sangens univers. Fagterne understøtter sangteksterne.

Tornerose var et vakkert barn

Beskrivelse af sanglegen

Sangen synges, mens deltagerne står i en rundkreds. Prinsessen står inde i rundkredsen, mens prinsen og feen står uden for rundkredsen. De kommer ind i kredsen, når det passer ind i sangteksten. Kredsen illustrerer slot og tjørnehæk ved at løft hænderne, når dette synges. Til sidst danser alle rundt i ring.

Enebærbusk

Beskrivelse af sanglegen

I begyndelsen af hvert vers går børnene rundt om "enebærbusken" med hinanden i hånden.

Derefter vises med store bevægelser, hvordan man vasker tøj, skyller det, hænger det på tørresnoen, ruller det og stryger det. Om lørdagen skures gulvet. Sangen slutter med at børnene "går til kirke" to og to med hinanden i hånden.

Flyv lille påfugl

Beskrivelse af sanglegen

1. vers: Børnene står i en rundkreds og flyver med armene.
 2. vers: De finder hver en partner.
 3. vers: Parrene snurrer rundt i mølle.
 4. vers: De vender ryggen til hinanden.
 5. vers: De tager hinanden i hånden igen og danser rundt.
- Der findes flere variationer til sanglegen.

Rim og remser

- ***Fokus på børnenes egen produktion af rim, remser og sange***

Begrundelse for at arbejde med rim og remser

At arbejde med sprogets lydlig side understøtter børnenes sproglige opmærksomhed. Fokus går fra sprogets indholdsside til dets forside.

Beskrivelse af aktiviteter med produktion af egne rim, remser og sange

Børnene i denne aldersgruppe skal fortsat inspireres til at lege med rim og remser. Dette kan blandt andet gøres ved at lave kreative digteværksteder, små sangshows eller små film, hvor rim og remser indgår som et led i historiefortællingen Inspirationen kan komme fra mange sider, men det vil være oplagt at anvende tidligere titler fra kanonen.

Arbejder med fantasi og fortælling

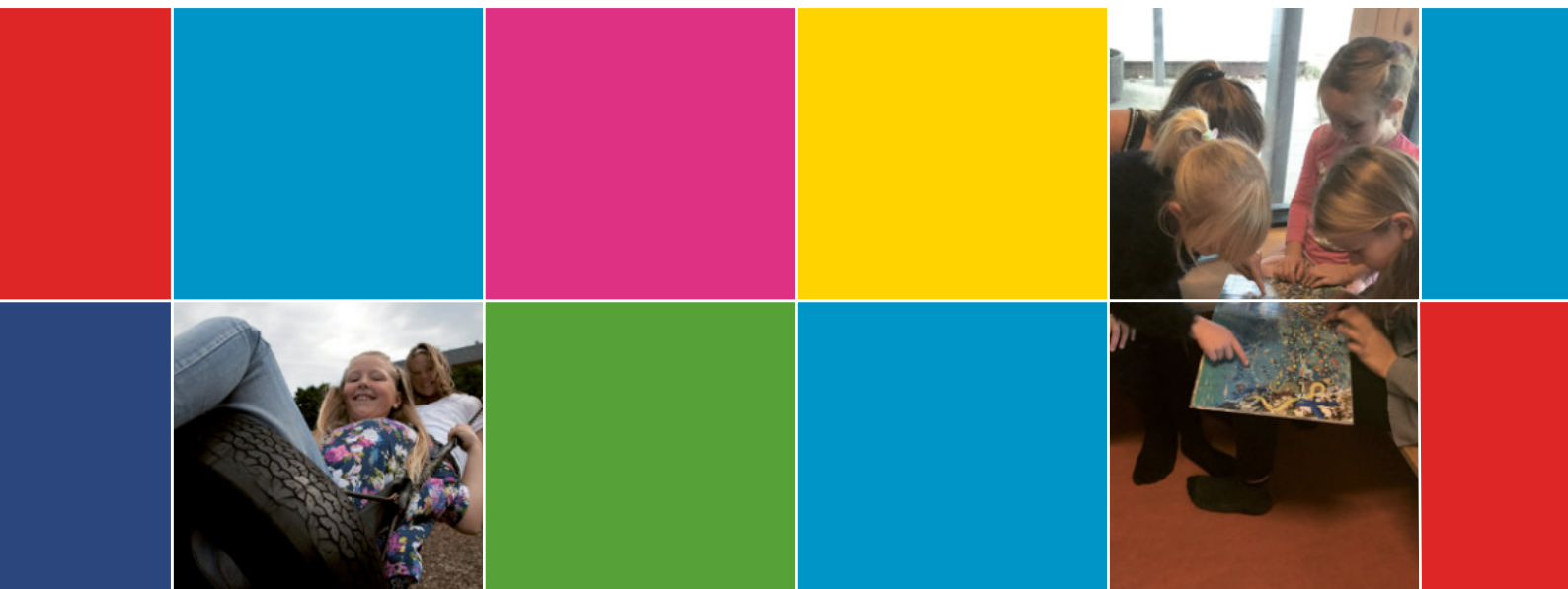
- ***Rundefortælling og fælles fortælling***
- ***Dramatisering af eventyr evt. i form af dukketeater***
- ***Dialogisk læsning***

Begrundelse for at arbejde med fantasi og fortælling

Historiefortælling og dramatisering kan skabe

mulighed for at udvikle børns fantasi og selvværd samt udvikle sammenhold og identitet i gruppen. At arbejde med mundtlig fortælling styrker barnets sproglige opmærksomhed og opøver barnets egen sproglige udtryksform.

Eventyrgenren giver mulighed for at tale med børnene om nogle almenmenneskelige vilkår samtidig med, at eventyret rummer en fast gen-

kendelig struktur. Ved at eventyrene omsættes til drama eller dukketeater levendegøres personerne, og kroppen hjælper med at huske eventyret.

Arbejdet med dialogisk læsning understøtter børnenes ordforråd og talesproglige kompetencer, da der i den dialogiske læsning er fokus på udvalgte ord og begreber. Gennem den dialogiske læsning vækkes barnets fantasi og nysgerrighed.

Rundefortælling og fælles fortælling

Beskrivelse af mundtlig fortælling

Ved rundefortælling fortælleres en historie ved, at børnene hver især kommer med en sætning, der bygger videre på det, de øvrige børn har sagt.

Ved arbejdet med fælles fortælling, finder børnegruppen tre ord, og den voksne fortæller en historie på baggrund af ordene. Herefter kan børnene digte deres egen fortælling med de samme ord.

Gennem den mundtlige fortælling gør barnet sig erfaringer med at skabe en fortælling ud fra en fast struktur med en indledning, en midte og en afslutning.

Dramatisering af eventyr evt. i form af dukketeater

Beskrivelse af dramatisering af eventyr

Når der arbejdes med eventyret som genre, er det vigtigt, at børnene gradvist bliver bevidste om udvalgte eventyrtræk.

Forud for dramatiseringen læses eventyret højt for børnene, hvorved både børn og voksne lærer historien at kende. Man behøver ikke at lære hi-

storiens udenad, men det er vigtigt, at man læser langsomt og kigger op. På den måde sker fortællingen mellem oplæseren og børnene.

Under dramatiseringen er det en god idé at fortælle uden at læse op. Den voksne eller et barn er historiefortæller, mens de øvrige børn understøtter historien med eventuelle replikker. Brug evt. kostumer, sminke eller hatte, så børnene lettere kan forestille sig, at de spiller en anden eller lad rollerne spilles af stangdukker. Det er generelt en god idé at vise børnene, hvad man forventer, de skal gøre. Når den voksne på den måde er styrende, fjernes ansvaret for dramatiseringen fra børnene.

Dialogisk læsning

Beskrivelse af dialogisk læsning

Alle bøger kan i princippet bruges til dialogisk læsning. Det vigtigste er dialogen med børnegruppen, hvor børnene lærer at bruge sproget og jonglere med et voksende ordforråd.

Før læsningen:

Læs bogen, så handlingen er kendt og udvælg vigtige nøgleord, som ønskes brugt i dialogen med børnene*.

Introducer bogen for børnene og fortæl lidt om handlingen ud fra bogens forside. Fortæl evt. hvem forfatteren er.

Under læsningen:

Læs bogen med børnene og hold pause undervejs, så der er plads til dialog.

Stil åbne spørgsmål og undgå ja/nej-svar. Brug hvordan, hvad og hvorfor).

Følg barnets nysgerrighed og spørg ind til den og husk at vente på svaret.

Vis hvordan man læser ved at lade fingeren følge teksten under læsningen.

Efter læsningen:

Snak med børnene om bogens indhold. Brug de nye ord, som bogen indeholder. Jo flere gange børnene hører ordene, jo større sandsynlighed er der for, at de husker dem og selv anvender dem. *Den dialogiske læsning lægger op til, at den samme bog læses gentagne gange, så børnene gradvist kan deltage mere aktivt i læsningen af den.

Opdagende skrivning

- *Skriftsprogerfaringer gennem fokus på skrift brugt i praktiske sammenhænge i SFO'en og i nærmiljøet.*
- *Opmærksomhed på anvendelsen af bogstaver og tal*

Begrundelse for at arbejde med opdagende skrivning

At understøtte børnenes arbejde med skriftsproget er afgørende for deres læse- og skriveudvikling.

Når de voksne i SFO og indskoling anvender skriftsproget aktivt, får børnene førstehåndserfaringer med skriftsprogets funktioner og skriftsprogets betydning at forstå.

Beskrivelse af arbejdet med opdagende skrivning

Det er vigtigt, at indskolingseleven erfarer, hvad skriften kan anvendes til. Skrift støtter hukommelsen fx via ønskesedler, indkøbssedler mm. Skrift fastholder talen fx tekst til børnenes tegninger. Tekst er konstant. Når noget er skrevet ned, kan det fastholdes over tid. Når der på forskellig vis arbejdes med skriftsproget, gør barnet sig erfarin-

ger med, at skriftsproget er konstant, mens talesproget er flygtigt. Denne erkendelse er vigtig for læse- og skriveudviklingen.

Der kan arbejdes med at give børnene erfaringer med skriftsproget ved, at de ser deres navn brugt på skrift i mange forskellige sammenhænge i SFO'en – på tegninger, i garderoben, ved bordet osv. Børnene kan gå på bogstav-, ord- og taljagt i SFO'en og i nærmiljøet. I et bymiljø findes skrift på vej- og trafikskilte, butiksnævne, på reklameplakater osv.

Ved at skriftsproget bruges i naturlige sammenhænge i SFO'en og indskoling fx som skilte, anvisninger, oversigter osv. får børnene erfaringer med skriftsprogets funktion.

Motivationen for at skrive/skrible er størst, når aktiviteten indgår i en meningsfuld sammenhæng fx i en legesituation, hvor børnene skal skrive indkøbsliste, prisskilte til en butik, billetter til en forestilling osv.

Endelig kan skriftsproget illustrere de forskellige nationaliteter, der er repræsenteret i indskoling.

og SFO'en fx ved, at der står velkommen på alle de sprog, der er repræsenteret i institutionen, ved at barnets navn ligeledes er skrevet med sprogets

skrifttegn, eller ved at der hænger et verdenskort, hvor indskolingens nationaliteter er repræsenteret.

Matematisk opmærksomhed

Matematisk opmærksomhed handler om at kunne få øje på matematikken i hverdagens aktiviteter og leg. Ofte bruger vi udtrykket "at se verden med matematikbriller på". Det kan vi gøre, når vi tæller antal i en bog, dækker bord, finder redskaber i sandkassen, eller når vi får øje på tal omkring os.

Men matematisk opmærksomhed er mere end bare tal. Det handler også om, hvordan vi styrker børnenes matematiske sprog og deres evne til at forstå og opdage verden. Der er en tæt sammenhæng mellem sproglig og matematisk opmærksomhed og forståelsen af omverdenen.

Børn erkender verden gennem de matematiske begreber og sproget omkring det, når vi snakker med dem om: Hvad der er oppe og nede, trekantet og rundt, større end og mindre end?

Allerede når børnene er 2 – 3 år gamle kan de skelne mellem en og mange og også begynde at bruge talord. Når de er 3 – 4 år kan de begynde at tælle samtidig med, at der peges på genstanden og uden at tælle, kan de opfatte et antal genstande; fx 3 æbler.

En del af matematisk opmærksomhed hænger sammen med at orientere sig i rummet og færdes i lokalområdet. Vi hjælper barnet med at skabe mentalt billeder hos børnene ved at tale med dem om

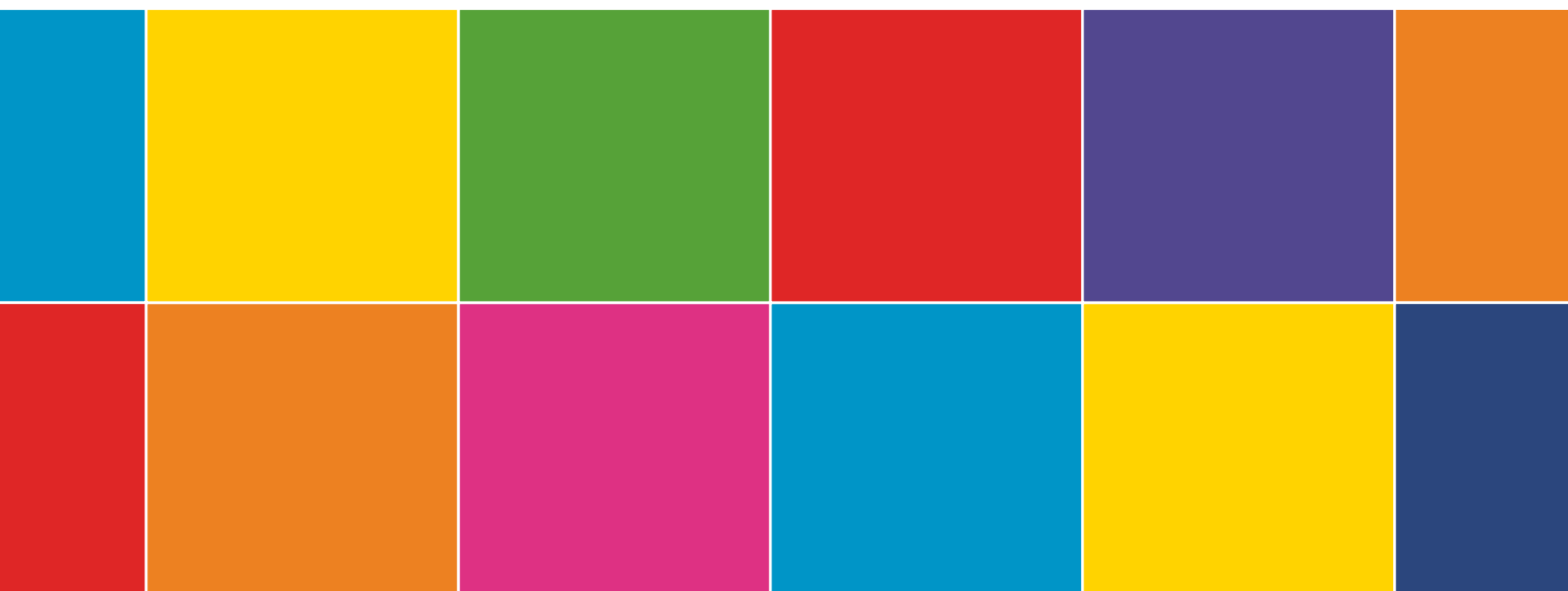
tings placering og retningen hen til "noget." Man kan fx lade børnene lukke øjnene og pege forskellige steder hen; find loftet, vinduet, døren osv., eller man kan tale om, hvordan man dækker bord, og hvor servicet skal placeres i forhold til hinanden.

Hverdagen er fyldt med mønstre, former og farver, og børnene lærer om mønstre, former og farverne ved at genkende ligheder og forskelle. Det kan de gøre ved at gå på jagt efter geometriske figurer, lege og bygge med klodser i forskellige farver og former samt klippe og forme figurer.

Mønstre opdages ofte i kunst, arkitektur og håndværk. Se og undersøg billeder, malerier, bygninger med særlige mønstre. De kan også selv være med til at udforme mønstre, når de laver perleplader.

I børnenes leg opdager de forskelle og ligheder mellem størrelser. Måling handler først og fremmest om at sammenligne, hvem eller hvad der er størst eller mindst, højest og lavest osv.? Igennem leg kan man hjælpe børnene med at skærpe deres opmærksomhed på størrelser og måling.

Endelig understøtter forskellige former for sortering ud fra både størrelse, form, farver osv. barnets senere matematiske begrebsforståelse i forhold til former, størrelser og mængder.

Aktiviteter særligt for de 6-8-årige:

I børnenes hverdag og leg kan de opdage matematiske begreber, tal og antal, mængder, rækkefølger, retninger, mønstre, former, farver m.m. Det kan de fx når de:

- Dækker bord og taler om, hvor mange tallerkner, der skal anvendes.
- Skærer frugt og deler et stykke frugt ud til hver.
- Sorterer legetøj og genstande.
- Bygger med fx Lego og taler om farver og former.
- Læser i og laver aktiviteter fra bogen "Nu bliver det sjovt – Matematik"

- Beskriver genstande på kortene i Vildkat
- Ser og taler om sammenhænge, når de arbejder med Miniløk
- Spiller kortspil og kender forskel på tallene, farverne, kuløren og kan sortere kortene eller tælle sig frem til, hvem der har flest stik.
- Siger remser meget hurtigt eller meget langsomt samt klapper antallet af ord og stavelser.
- Laver perleplader og danner mønstre.
- Snakker om, hvad klokken er, og hvad der skal ske.

Spil

- **Vildkat**
- **Alias**
- **Miniløk**

Begrundelse for valg af spillet

De ovennævnte spil er valgt, da de dels har fokus på ordforråd, hukommelse og strategi. **Vildkat** indeholder mere end 300 forskellige billeder, som kan anvendes til at udvide børnenes ordforråd. Det er derfor vigtigt, at både børn og voksne snakker sammen om, hvad billederne forestiller. Billederne i spillet kan bruges på et utal af måder. De kan f.eks. bruges som udgangspunkt for at snakke om begreber og kategorier, hvad passer sammen? Hvilke ting bruges på et badeværelse?

Alias er et ordforklaringsspil, hvor man skal forklare de ord, der står på kortet uden at sige ordet eller dele af ordet. Spillet findes i flere udgaver. Spillet indeholder ord, som børnene kender fra

deres hverdag, som de skal forklare. Det kunne for eksempel være ordene bamse eller lagkage.

Udover at det er sjovt at spille dette spil, er der også meget læring i at skulle forklare ord. Derved udvides børnenes ordforråd samtidig med, at de øver i at forklare forskellige ord.

Miniløk kan bruges på forskellig vis, hvor børnene arbejder med at genkende former, mønstre og figurer. Samtidig styrker arbejdet med Miniløk børnenes koncentration og opmærksomhed.

Er du sur og trist

1. Er du sur og trist
så klap i hænderne (klap klap)
er du sur og trist
så klap i hænderne (klap klap)
er du sur og trist, min ven
skal du snart bli' glad igen
er du sur og trist
så klap i hænderne (klap klap)
2. Er du sur og trist
så knips med fingrene (knips knips)
Er du sur og trist
så knips med fingrene (knips knips)
er du sur og trist, min ven
skal du snart bli' glad igen
er du sur og trist
så knips med fingrene (knips knips).
3. Er du sur og trist
så slå på dine lår (klask klask)
Er du sur og trist
så slå på dine lår (klask klask)
Er du sur...
4. Er du sur og trist
så tramp med fødderne (tramp tramp)
Er du sur og trist
så tramp med fødderne (tramp tramp)
Er du sur...
5. Er du sur og trist
så råb et højt "Hurra (Hur-ra)
Er du sur ...
6. Er du sur og trist
så prøv dem alle fem:
(klap klap/knips knips/klask klask
tramp tramp/Hur-ra)
Er du sur og trist
så prøv dem alle fem:
(klap klap/knips knips/klask klask
tramp tramp/Hur-ra)
Er du sur og trist, min ven
skal du snart bli' glad igen
er du sur og trist, så prøv dem alle 5:
(klap klap/knips knips/klask klask
tramp tramp/Hur-ra).

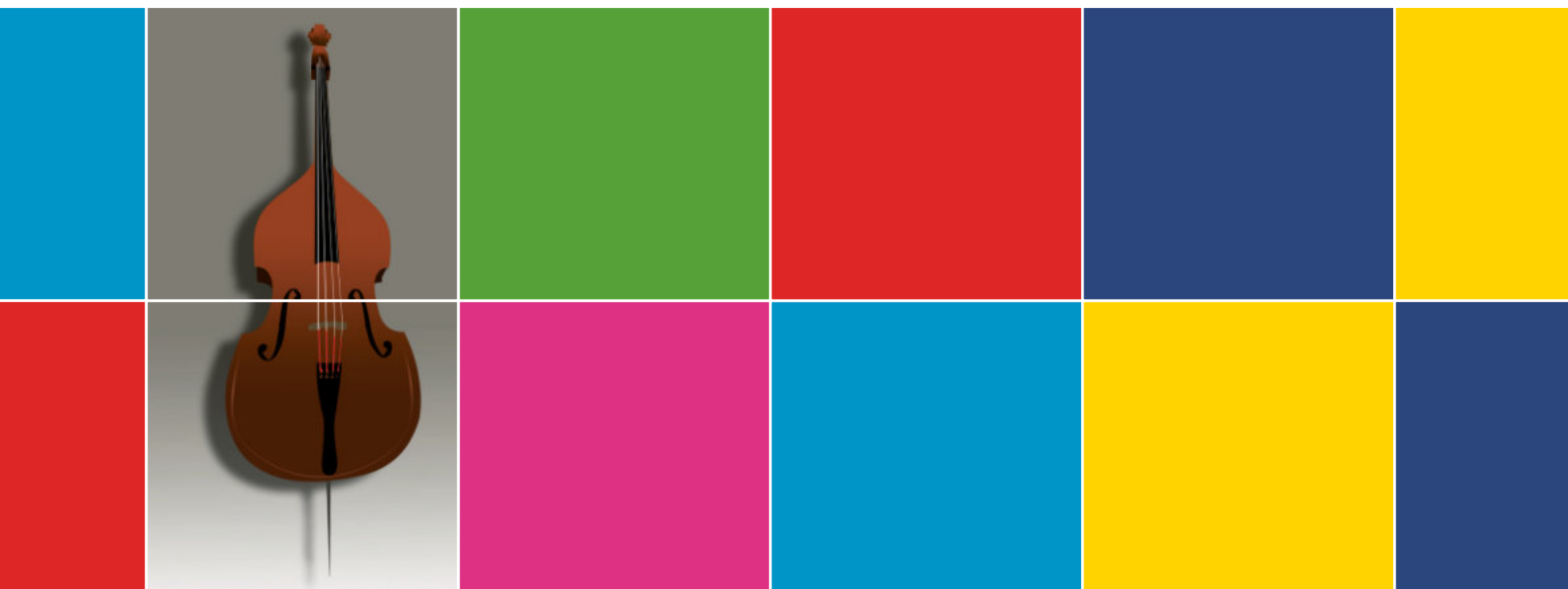
Tre små kinesere

1. Tre små kinesere
på Højbro-Plads
sad og spillede på kontrabas.
Så kom en betjent
Hvad mon der var hændt
tre små kinesere
på Højbro-Plads.

2. Tra sma kanasara
pa Hajbra-Plads
sad ag spallada pa kantrabas.
Sa kam an batjant
hvad man dar var handt,
tra sma kanasara
pa Hajbra-Plads.

3. Tri smi kinisiri
pi Hibri-Plids
sid ig spillidi pi kintribis.
Si kim in bitjint
hvid min dir vir hindt.
Tri smi kinisiri
pi Hibri-Plids.

Indsæt forskellige vokaler i sangen.

Tælle til en og tælle til to

1. Tælle til en
Og tælle til to
Hønen går ikke
med strømper og sko

1 2 3

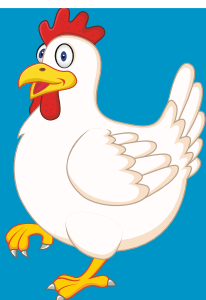
2. Tælle til tre
Og fire er nemt
Æg blir´ til røræg
Når hønen blir´ klemt

3. Tælle til fem
Og tælle til seks
Er du en trold
Får du børn med en hek

4. Tælle til syv
Og otte og ni
Knaphuller vokser
Der ingenting i

5. Tælle til ti
Den sidste skal stå
Alle de andre
Tar´ nathuer på

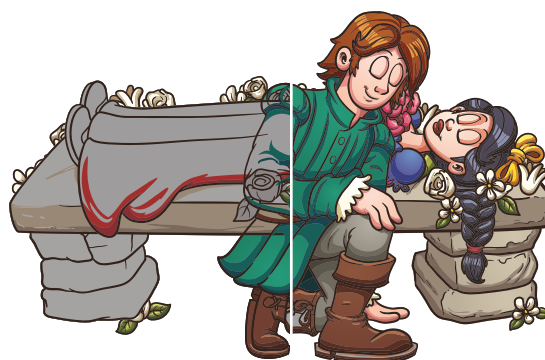
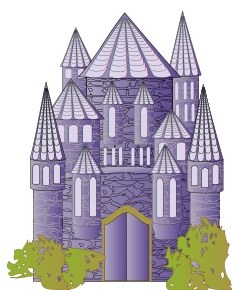
Tornerose var et vakkert barn

1. Tornerose var et vakkert barn,
vakkert barn, vakkert barn.
Tornerose var et vakkert barn,
vakkert barn.
2. Hun bo'de på det høje slot,
høje slot, høje slot.
Hun bo'de på det høje slot,
høje slot.
3. Så kom den onde fe derind,
fe derind, fe derind.
Så kom den onde fe derind,
fe derind.
4. Nu skal du sov' i hundred' år,
hundred' år, hundred' år.
Nu skal du sov' i hundred' år,
hundred' år.
5. Så voksed' op en tjørnehæk,
tjørnehæk, tjørnehæk.
Så voksed' op en tjørnehæk,
tjørnehæk.
6. Og tjørnehækken blev så stor,
blev så stor, blev så stor.
Og tjørnehækken blev så stor,
blev så stor.
7. Så kom den unge kongesøn,
kongesøn, kongesøn.
Så kom den unge kongesøn,
kongesøn.
8. Nu må du ikke sove mer',
sove mer', sove mer'.
Nu må du ikke sove mer',
sove mer'.
9. Og prinsen danser med sin brud,
med sin brud, med sin brud.
Og prinsen danser med sin brud,
med sin brud.
10. Og nu skal alle more sig,
more sig, more sig.
Og nu skal alle more sig,
more sig.

Tornerose var et vakkert barn

Bskrivelse af sanglegen

Sangen synges, mens deltagerne står i en rundkreds. Prinsessen står inde i rundkredsen, mens prinsen og feen står uden for rundkredsen. De kommer ind i kredsen, når det passer ind i sangteksten. Kredsen illustrerer slot og tjørnehæk ved at løft hænderne, når dette synges. Til sidst danser alle rundt i ring.

Enebærbusk

1. Så går vi rundt om en enebærbusk,
enebærbusk, enebærbusk,
så går vi rundt om en enebærbusk,
tidlig mandag morgen.
Så gør vi såd'n, når vi vasker vort tøj,
vasker vort tøj, vasker vort tøj,
så gør vi såd'n, når vi vasker vort tøj,
tidlig mandag morgen.

Enebærbusk

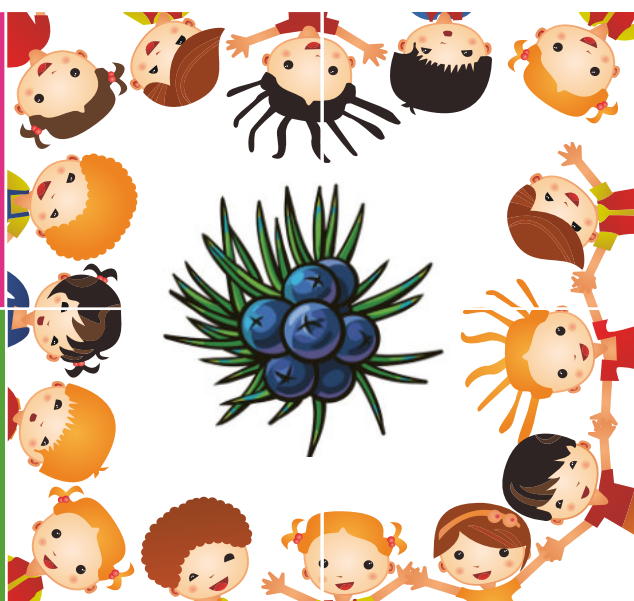
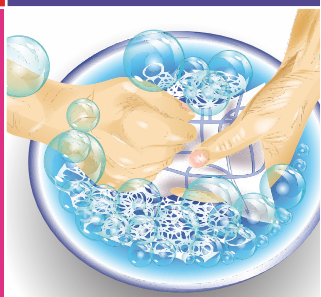
Beskrivelse af sanglegen

I begyndelsen af hvert vers går børnene rundt om "enebærbusken" med hinanden i hånden. Derefter vises med store bevægelser, hvordan man vasker tøj, skyller det, hænger det på tørresnoen, ruller det og stryger det. Om lørdagen skures gulvet. Sangen slutter med at børnene "går til kirke" to og to med hinanden i hånden.

2. Så går vi rundt om en enebærbusk,
enebærbusk, enebærbusk,
så går vi rundt om en enebærbusk,
tidlig tirsdag morgen.
Så gør vi såd'n, når vi skyller vort tøj,
skyller vort tøj, skyller vort tøj,
så gør vi såd'n, når vi skyller vort tøj,
tidlig tirsdag morgen.

3. Så går vi rundt om en enebærbusk,
enebærbusk, enebærbusk,
så går vi rundt om en enebærbusk,
tidlig onsdag morgen.
Så gør vi såd'n, når vi tørrer vort tøj,
tørrer vort tøj, tørrer vort tøj,
så gør vi såd'n, når vi tørrer vort tøj,
tidlig onsdag morgen.

4. Så går vi rundt om en enebærbusk,
enebærbusk, enebærbusk,
så går vi rundt om en enebærbusk,
tidlig torsdag morgen.
Så gør vi såd'n, når vi ruller vort tøj,
ruller vort tøj, ruller vort tøj,
så gør vi såd'n, når vi ruller vort tøj,
tidlig torsdag morgen.
5. Så går vi rundt om en enebærbusk,
enebærbusk, enebærbusk,
så går vi rundt om en enebærbusk,
tidlig fredag morgen.
Så gør vi såd'n, når vi stryger vort tøj,
stryger vort tøj, stryger vort tøj,
så gør vi såd'n, når vi stryger vort tøj,
tidlig fredag morgen.
6. Så går vi rundt om en enebærbusk,
enebærbusk, enebærbusk,
så går vi rundt om en enebærbusk,
tidlig lørdag morgen.
Så gør vi såd'n, når vi skurer vort gulv,
skurer vort gulv, skurer vort gulv,
så gør vi såd'n, når vi skurer vort gulv,
tidlig lørdag morgen.
7. Så går vi rundt om en enebærbusk,
enebærbusk, enebærbusk,
så går vi rundt om en enebærbusk,
tidlig søndag morgen.
Så gør vi såd'n, når til kirke vi går,
til kirke vi går, til kirke vi går,
så gør vi såd'n, når til kirke vi går,
tidlig søndag morgen.

Flyv lille påfugl

1. Flyv lille påfugl,
hjemad vil du,
hjemad vil du,
hjemad vil du.
Flyv lille påfugl,
hjemad vil du,
hjem igen.

2. Tog sig en pige,
ib skib skalle,
akkemakke dalle,
ib skib skalle.
Tog sig en pige,
ib skib skalle,
akkemakke dalle.

3. Rigen hed Trille,
ib skib skalle,
... osv.

4. Så blev de uvenner,
ib skib skalle,
... osv.

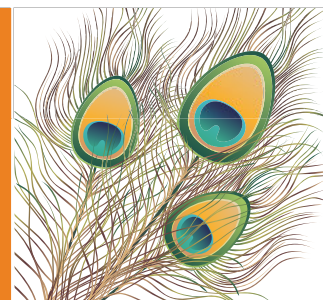
5. Så blev de venner,
ib skib skalle,
... osv.

Flyv lille påfugl

Beskrivelse af sanglegen

1. vers: Børnene står i en rundkreds og flyver med armene.
 2. vers: De finder hver en partner.
 3. vers: Parrene snurrer rundt i mølle.
 4. vers: De vender ryggen til hinanden.
 5. vers: De tager hinanden i hånden igen og danser rundt.
- Der findes flere variationer til sanglegen.

Efterskrift

Arbejdsgruppen bag Syddjurs Sprogkanon håber, at materialet vil blive taget positivt imod på kommunens skoler og institutioner samt i dagplejen. Vi håber, at Syddjurs Sprogkanon vil give inspiration

til leg, sang og sprogaktiviteter for børn og voksne – og dermed lyst til at arbejde videre og udforske det sproglige landskab på forskellig vis.

Litteraturliste

Sprogstimulering – Tale og skrift i førskolealderen: Hagtvet, Bente Eriksen. Akademisk Forlag 2011

Dit barns sprog: Bylander, Helle Iben og Krogh, Trine Kjær. Dansk Psykologisk Forlag 2014

Læsefrø – Sprogstimulering gennem læseaktiviteter i daginstitutioner: Hoel, Trude og Oxborough, Gunn Helen Ofstad og Wagner, Åse Kari. Dansk Psykologisk forlag 2012.

Klar til at knække læsekoden – 10 faglige forløb, der får alle med. Molzen, Jens. Akademisk Forlag. 2013

Læse skrive tale – Barnet erobrer sproget: Söderbergh, Ragnhild. Akademisk Forlag 2011

<http://www.sprogpakken.dk/>

<http://www.sprogogleg.dk/>

<http://www.lottesalling.dk/> - materialer fra Lotte Salling

<http://laeseleg.dk/> Materiale med boghæfter

Vi vil gerne opfordre børn og voksne til at besøge bibliotekerne i Syddjurs Kommune. Bibliotekarerne vil altid gerne hjælpe med at finde velegnet litteratur til dialogisk læsning, bøger med rim og remser, litteratur med baggrundsviden om fx dialogisk læsning eller bøger med andre emner af interesse.

God fornøjelse!

Syddjurs Bibliotek, PPR og Børn og Læring i Syddjurs Kommune, 2023

1. udgave, 2017

2. udgave, 2024

